

KUNHEGYES

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOM

1.	BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ.....	5
2.	KUNHEGYES BEMUTATÁSA	8
3.	ÖRÖKSÉGÜNK.....	17
4.	TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	43
5.	A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK.....	65
5.1	ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ.....	65
5.2	KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA	110
6.	JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK	115
7.	JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK	118

1. BEVEZETÉS, KÖSZÖNTŐ

„ A szülőföld szálai örök összekötők
a tájjal és a földdel, amiből az ember lett,
és amivé lesz, és nem szakadhat el soha”
(Fekete István)

Mindenkinek van egy település az életében, amit az otthonának nevez, annak érez. Van, akinek megadatik, hogy ez a hely a szülőházája, más úgy választja magának. A hely, ahol élünk olyan kell, hogy legyen ahova jó hazajönni, ahol jól érezzük magunkat. Nemcsak attól otthonos egy település, mert ott élünk, hanem attól, hogy olyan a környezetünk, a házak, utcák, terek, közterületek, a település központja, hogy jó rágondolni, hogy ha máshol vagyunk, vágyakozunk hazatérni.

Mindenkinek szüksége van egy otthonra egy olyan épületben, amelynek közvetlen és tágabb környezete megfelel az elvárásainak. Olyan helyre, ahova visszavonulhat a nyüzsgő város zajától, ahol napi feladatai elvégzése után megpihenhet, ahol biztonságban érezheti magát. Az erre való törekvés alakítja a környezetet, teremti meg az életkörülményeket.

Az élhető környezet megteremtése nemcsak az önkormányzat feladata. Mindenki hozzáteszi a saját egyéniségét, vágyait, életét. Mindenki megmutatja, hogy számára mi az értékes, a szép, az élhető, ahol ő szívesen lakik. És mindezt összhangba kell hozni a szabályok szerinti lehetőségekkel.

A házak homlokzata, kerítése, rendezett kertje, a kerítések, közterületek összképe alkotja a település arculatát. Ez a kézikönyv segítség szeretne lenni abban, hogy mindenki mégjobban megismerje környezetét, felfedezze értékeit, és a megőrizendő településképet. A könyv ajánlásokat tartalmaz, hogy hogyan tudnánk településünk arculatát megőrizni, még szebbé, jobbá, esztétikusabbá tenni környezetünket. Iránymutatást ad arra nézve, hogy az adott területen milyen épületet építsünk, milyen legyen a kerítésünk, milyen színeket használjunk, amivel az adott utcaképbe illeszkedő épületet építhetünk.

A kézikönyvet ajánljuk mindazok figyelmébe, akik építkezni, felújítani, bővíteni szeretnének és azoknak is akik csak álmodoznak, vagy szeretnék jobban megismerni környezetüket és ajánljuk azoknak is, akik érdeklődnek a település iránt.

2. KUNHEGYES BEMUTATÁSA

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, TELEPÜLÉSKARAKTER

Kunhegyes 8100 fős város, Jász-Nagykun-Szolnok megye északkeleti részén, a Tiszától keletre, a Nagykunság területén fekvő település. Kunhegyes korábban a Nagykunság történelmi jelentőségű települése volt, 1989 óta városi jogállású település. Erre utalnak jó közlekedési adottságai is. A legközelebbi városok Kisújszállás, 17, míg Fegyvernek 18 km-nyi utazással érhető el, a legközelebbi községek Tiszagyenda és Tomajmonostora, 10 km-re található, de Szolnok (48 km) Karcag (31km), Törökszentmiklós (35km), Tiszafüred (40km) távolsága már jelentősebb.

Kunhegyes közlekedésföldrajzi helyzete előnyösnek és fontosnak mondható. Kunhegyest az országos közúthálózatba – a 4-es főútvonalba – a Fegyvernek-Kunmadaras-Tiszafüred közötti 34-es számú másodrendű országos főút kapcsolja be. Megközelíthető Budapest-Debrecen 4. sz. főút fegyverneki leágazásától a 34-es úton (16 km-) valamint az M3 úton Füzesabony majd a 34-es főút Tiszafüred-Kunhegyes útvonalon, továbbá bekötőutak segítségével Abádszalók, Tiszaroff és Tiszaszentimre felől is elérhető.

A város területét átszeli a Kál-Kápolna-Kisújszállás vasútvonal, bár ennek a szárnyvonalnak a teljesítőképessége viszonylag szerény, azonban Kisújszállásnál csatlakozva a Szolnok-Debrecen vasútvonalba az ország nagyvárosai így vasúton elérhetővé válnak.

Kunhegyes kun hagyományokra épülő mezőgazdasági jellegű település. A várost természeti adottságaiban változatos megjelenésű, vadban gazdag külterület jellemzi.

A környező tájat kisebb-nagyobb erdőszült területek, kertgazdasági területek, valamint egybefüggő mezőgazdasági területek (szántóföldek) és a közöttük jelentős méretű gazdasági majorok, ipari létesítmények jellemzik. A tájban megjelenő

határozott vonalú közlekedési létesítmények (utak, vasutak, belvízelvezető csatornák, öntözőcsatornák) kísérő növényzete és a mélyfekvésű területek (volt folyóágak medrei, anyagnyerő helyek) nádas-bokorfüzes felületei is hozzájárulnak a várost övező külterület sokszínűségéhez.

Jelenleg elsősorban a mezőgazdasági tájhasználat (szántóföldi művelés, legelőgazdálkodás, kertgazdálkodás), az erdőgazdálkodás, és a vízgazdálkodás alá eső területek (öntözőcsatornák, halastavak), jellemzik a település külterületének hasznosítását.

A település külterülete hordalékkúp síkságon kialakult lefolyástalan terület, mezőgazdálkodását meghatározza a természetes vízfolyásoktól mentes, de vadvizekben, áradásokban gazdag kötött réti csernozjom és a szikesedésre hajlamos mészlepedékes csernozjom talajok. A hátságokon humuszos homoktalajok találhatóak.

Mérsékelten meleg, száraz éghajlatú terület. A vegetációs időszak átlaghőmérséklete 17°C.

A csapadék évi összege 520 és 550 mm között változik. Az évi napsütéses órák száma több mint 2000.

Kunhegyes határának birtokviszonyaira jellemző, hogy a hajdani nagyüzemi gazdálkodó szervezeteket kisebb gazdaságok, egyéni gazdálkodók, őstermelők váltották fel.

Jelenleg a szántóföldi növények termesztése a legmeghatározóbb a város külterületén. A szántóterületen termesztett növények: őszi és tavaszi kalászosok (búza, árpa, tritikálé), kukorica, a lineárral öntözhető területeken hibridkukorica, ipari növények (napraforgó, repce), valamint az állattartáshoz szükséges takarmánynövények zab, lucerna, stb.

Jelentős területű eltérő művelési állapotban lévő kertgazdasági területek, szőlők, gyümölcsösök, zártkertek találhatóak a település északkeleti szomszédságában (Vénkert, Középkert) és a déli határrészen (Pénzeskert).

Kunhegyes hagyományában állattartó település. Az állattartó telepek a város körül gyűrűszerűen helyezkednek el. (Sertéstelep, baromfitelep: Gyulai-tanya, Aura Nap Kft., a volt Táncsics-major, a régi Csillag-major, Központi major, korábbi tehenészeti telep, stb.). A város külterületén nagyobb kiterjedésű majorokban és kisebb tanyákon egyaránt működnek állattartó helyek (tehenészet, ló-, juh- és sertéstartás, baromfinevelés és tehenes gazdák). Az állattartó majorokon túl igen nagy terménytároló és takarmánykeverő telepek is vannak.

A Kunhegyest is magába foglaló kistáj az Alföldi flóraidék Tiszántúli flórajárásába tartozik. Természetes erdőtársulásai a vízfolyások, árkok mentén lévő bokorfűzesek, fűz-ligetek és a „felsőbb” területeken lévő tölgy-kőris-szil ligeterdők, sziki tölgyesek, és tatárjuharos lösztölgyesek. A kistáj lösnövényzete az idők során teljesen megsemmisült, helyét agrárkultúrák foglalták el.

Napjainkban az erdőgazdasági területeken elsősorban a fiatal és középkorú lágy és kemény-lombos erdők találhatóak. Kunhegyes tiszagyendai határában 40-50 éves telepített erdők faállományának összetétele hasonlít a táj természetes erdőtársulásainak fajaj-összetételére (magas kőris-kocsányos tölgy-fehérynár, ezüstfa-fehérfűz, magas kőris- szürkenyár korai juhar, szürkenyár elegyes, erdők).

A Nagykunsági-főcsatorna partját telepített fehér- és szürkenyáras erdősáv kíséri.

Kunhegyes határában látványként is jelentősek a tájat, az élővilág sokszínűségét is gazdagító vízfelületek megjelenése a település környezetében.

Természetes vízfolyás egyedül a Tisza holocénkori mederváltásának legépebb földrajzi emléke a Kakat-ér. A XIX. században a vízrendezéshez kapcsolódóan a Mirhó-fok elzárásával az árvizektől így már védett területek kiszáradtak és mezőgazdasági művelésre alkalmassá váltak. A művelhető föld területe nőtt, de ezek minősége öntözhetetlensége miatt romlott. Ezt orvosolta a Kiskörei Tározóból (Tisza-tó) kiinduló Nagykunsági Főcsatorna megépítése és az ehhez kapcsolódó csatornahálózat (Villongó csatorna, Kakat-csatorna) kialakítása.

A volt rizsföldek és a szikesedésre hajlamos egyéb művelésre alkalmatlan földterületeket a csatornahálózaton érkező vízzel elárasztva nagyfelületű halastavakat és víztározókat (Bánhalmi halastórendszer, Kisgulyajárási halastó, X. víztározó) hoztak létre a település nyugati és déli határában.

Kunhegyes tájhasználatára, tájképi megjelenésére is jellemző az ipari-gazdasági termelés. Belterületen a vasútállomás mellett, valamint a Tizsaszentimrei út melletti területen folyik ipari tevékenység. (Hydrogép Kft., Gönczi és Fia Kft., Tür-Plaszt Kft.)

A vasúthoz kötődő a raktározás, terménytárolás (Kunság Népe Zrt., Középtiszai Mg. Zrt., Mikroagro Bt.), logisztika. Malomipar is hagyományos gazdasági ága a város ipari tevékenységi körének (pl. műemlék szélmalmok, Malomépület a Gyendai úton, Szolnoki Sütőipari Zrt. kenyérgyára). Az állattartáshoz kapcsolódik a húsfeldolgozás (Nagykun-Hús Kft. vágóhíd, húsüzem, malom).

Fafeldolgozás és fémmegmunkálás kisüzemei (Hydrogép Kft.) mellett műanyag gyártással a Tűr-Plaszt Kft. foglalkozik. A jelenlegi vállalkozások nagyrésze kereskedelmi-szolgáltató jellegű. (Takarmánybolt, építőanyag kereskedés, vendéglátóhelyek, szálláshelyek, stb.).

„A kisváros, mely megtartotta ősi jellegét, élénk kulturális életet él. Az alföldi falu hangulatát tükrözi az ideérkező számára a máig élő kézműves hagyomány, az itt élő emberek múltját és mindennapjait idéző néprajzi gyűjtemény, valamint a korhű bútorokkal berendezett Kunkapitányház.

Az alföldi puszta szépsége, az időjárással dacoló műemléki épületek, köztéri szobrok kirándulást, a helyi és környező települések termál, és gyógyvizei pihenést és gyógyulást kínálnak vendégeinknek. A jó vadászmezők, ügyességet és kitartást igénylő kerékpáros túrák, valamint népművészeti alkotóhelyek várják az aktív pihenést kedvelőket, miközben éhségüket csillapíthatják az ősi hagyományos módszerrel készített kun ételek bőségével. Az itt élő emberek nagyon vendégszeretők, igazi kunok, akikre mindig lehet számítani.

Kunhegyes több mint 700 éves történelmi múlttal rendelkezik és rengeteg kulturális örökséggel. Méltán büszkék lehetnek az Alföld legnagyobb befogadóképességű kéttornyú református templomára, amelyet Hild József tervei nyomán építettek, a Kunkapitány házra, a szélmalomra, a műemlék jellegű nagyon szép városházára, melyet 1878-ban épített fel Karlik János eklektikus stílusban, a városban még ma is fennmaradó kunsági épületekre. A felújított termálfürdő kitűnő gyógyvizével, élménymedencéjével és gyönyörű környezettel várja a pihenni és gyógyulni vágyókat.

Az idelátogató megcsodálhatja a városközpont parkjában a rózsakertet a közel négyezer rózsájával, amely májustól szeptemberig pompázik. A park dísze még a Győrfi Lajos szobrászművész alkotása a Kun lovas szobor, Győrfi Sándor szobrászművész alkotása a Kálvin szobor és a Borbás Márton szobrászművész alkotása a Szélfű szobor a csobogóval.

Nagyon szép és látványos a főutcán felállított, Szabó György szobrászművész alkotása a Hidrák szobor és szökőkút.”

(forrás: www.kunhegyes.hu)

Közúton bármelyik irányból közelítjük meg a települést a kéttornyú református templom grandiózus épületének látványa

tárul elénk. Az ország második legnagyobb református temploma méreteivel, tömegével kiemelkedik a településsziluettből és utat mutat a városközpont felé. A történelem folyamán kialakult településszerkezet súlypontjában áll a templom, és a templom előtti főútról sugaras és gyűrűszerű irányok alakítják a város szerkezetét.

A település központi részén találjuk a nagyobb intézményeket, a református templommal szemben a városháza, a templom mellett és azzal szemben az általános iskolák, de térben közel helyezkedik el a művelődési ház, a posta, az orvosi rendelő és a buszpályaudvar területe is. A város nagyobb intézményekkel így középiskolával, rendőrséggel, tűzoltósággal, ápolási osztállyal is rendelkezik, mely a kisvárosi átlagot sok esetben meghaladja. A foglalkoztatás terén a rendszerváltás tájékán megszűnt nagyobb foglalkoztatók, köztük a több száz főt alkalmazó BHG megszűnése az elkövetkező évekre nagymértékben rányomta bélyegét. Mára a foglalkoztatási szerkezet is átalakult és egyes ipari, gazdasági, mezőgazdasági vállalkozások megerősödtek és a térség foglalkoztatóivá váltak. A rendszeres munkájáratoknak köszönhetően többen a szűkebb és távolabbi térség ipari vállalkozásaiban dolgoznak napi ingázással.

Kunhegyesen az infrastruktúra teljesen kiépült, a vezetékes vízellátás megoldott, a szennyvízhálózat fejlesztése megtörtént, az energia és gázellátás biztosított és az utak nagy része szilárd burkolatú. A városban az ellátás biztosított, az alapvető élelmiszereken túl a ruházat, műszaki cikk is beszerezhető és a kiskereskedelmi egységek mellett nagyobb áruházláncok üzletei is megtelepedtek a városban. A korszerű piac a közelmúltban került átadásra, ahol a helyi őstermelők is értékesíthetik árucikkeiket.

A település arculatának meghatározói a hatalmas méretű református templomon túl a közintézmények, a rendezett terek, parkok, a Kakat partja és sétánya melynek rehabilitációja folyamatban van, a szépen gondozott, fásított közterületek, a rendezett lakóutcák. A település központi intenzívebb beépítésű területén túli városgyűrű családiházak területei kertvárosias külsőt hordoznak, elsősorban kertes családiházakkal, kisebb vállalkozásokkal, beékelődő telephelyekkel.

A településarculatot meghatározza a központi rész településképi szempontból meghatározó intézményei a főutak mellett, melyek épülettömegével kiemelkednek a környező családiházak részéből. A városközpont intézményei jellemzően földszintesek, utcával párhuzamos nyeregretetők. A városban a központ többlakásos emeletes lakóépületein túl földszintes, földszint + tetőtér beépítéses családiházakkal találkozunk.

Településképi szempontból a két templom környezetből kiemelkedő tornya meghatározó és a védett épületek külső homlokzati megjelenése teszi sajátossá Kunhegyes településkéjét.

A peremterületen a kertvárosias lakóterületek mellett gazdálkodásra alkalmas területekkel is találkozunk. Egybefüggő ipari területek alakultak ki a vasút melletti ipari zónában. A külterületen nagyobb mezőgazdasági majorokat is találunk, melyek egy része az elmúlt időszakban épült korszerű technológiájú üzem. A majorok között állattartó telepeket is találunk, elsősorban a szántóföldi termelésre, terményekre építve sertéstelepet.

A településen az üdülési, rekreációs létesítmények is megtalálhatók. A szabadidő eltöltésére a nyári főszezonban a városi strandfürdő ad lehetőséget, melynek szomszédságában az elmúlt időszakban nyitotta meg kapuit egy funkcióváltás és átalakítás után a Siloám gyógyászati központ, ahol szálláshely, gyógyászati és wellness részeg áll a vendégek rendelkezésére.

A következő fejezetekben bepillantást nyerhetünk Kunhegyes épített és természeti örökségébe, valamint a településen lévő jó példákból is ízelítőt kapunk. Az ajánlásokat a településen építeni, felújítani, átalakítani vágyók számára állítottuk össze.

3. ÖRÖKSÉGÜNK

„Az építészet egyik szépsége az,
hogy minden alkalommal olyan,
mintha előlről kezdődne az élet.”

(Renzo Piano)

„A települést Ecclesia Hegyes (Hegyesegyház néven) 1311- ben említik először. Egyházas hely tehát, s ez arra utal, hogy ez idő tájt nem lehetett a kunok lakóhelye, hisz ekkor még nemcsak a kunoknál, de a korábban megkeresztelkedett jászoknál sem találunk egyházas helyet. 1391 ben Hegyesegyház néven említik, majd 1489-ben Hegyes, mai Kunhegyes néven pedig először 1552- ben említik.

Nevében a hegyes szó természeti név: „kiemelkedő domb”, térszín formából keletkezett név, hegy szavunk valószínű ősi finnugor örökség, esetleg az urali korból származik. Rokonyelvekben valaminek a csúcsa, teteje, éle, kiemelkedő sarka” jelentésben él. Figyelemre méltó azonban, hogy korábban Hegyesegyház, majd Hegyes, végül Kunhegyes alakban szerepel.

Ez azt jelenti, hogy a XIII- XIV. század fordulójában már egyházas hely, s így magyar falu, mert ekkor a kunok még nem tértek meg, nem építettek egyházat. Az egyház utólag lekopott, mert a XV. században már nem volt megkülönböztető jelentése. A Kun- jelző felvétele, kezdeti bizonytalan használata pedig a Nagykunságához való csatlakozásának korát, fokozatos odakapcsolódását jelzi a XVI. század közepétől. Kakattal való azonosításának oka nem egészen világos. Kakat 1571- ben is önálló, Kunhegyestől elkülönült falu.

Első említésekor kétségtelenül egyházas hely és nem kun, hanem magyar település volt, amely csak a török hódoltság idején csatlakozott a Nagykunságához, s vált kun jogú helylé. A XVI. sz. közepétől Kunhegyesnek emlegetik, de a Kolbásszék községei között nem találjuk meg. 1557- 58-ban a gyulai várhoz tartozott, s így osztozott Kunszentmárton, Mesterszállás és Túrkeve sorsában. Ez utóbbi település szintén ekkor kötötte végleg össze sorsát a Nagykunszággal. Heves megye összeírói még a XVII. században sem sorolták egyértelműen a Nagykunság községei közé. A XVI. században: Fegyvernek, Kenderes, Mezőtúr, Abád, Szalók, s más kissevesi településekkel együtt szerepel, noha ekkor már viselte a Kunhegyes nevet. Az összeírók feltehetően a régi, XVI. század tabellákra támaszkodva végezték az összeírást a XVII. században, s nem vették figyelembe a bekövetkezett változásokat. Kunhegyes még 1686- ban is szerepelt a lakott helyek között. Valószínűleg a második tatárbetörés tette pusztává, s került ekként feljegyzésre 1699- ben, azonban 1702- ben már mint a Nagykunság egyik községét adták el.

Minden bizonnyal korábban is laktak már itt kunok, s az ő jogaik révén sikerült a háborús, zavaros időkben csatlakozni Kunhegyesnek a Nagykunságához. Lakossága 1701- ben települt vissza, de a csabadságharc idején Rákóczi a kunhegyesieket is rakamazi birtokaira menekítette a többi nagykunszági település népességével együtt.

Ebben az időszakban katonai állomáshely volt. A Rákóczi- Szabadságharc után lakói hazatértek. Ettől kezdve fejlődése töretlen, népessége egyenletesen növekedett.

Kunhegyes már a XVIII. század második felére túlnépesedett. Nem akkora népfeloszóló volt, mint inkább a népesség növekedésével a lehetőségek szűkültek be. A korábbi, szabadabb időszakban nagy területen gazdálkodók nem terjeszkedhettek, sokan pedig kimaradtak mindennemű lehetőségéből, mivel irredemptusok voltak. 1785-ben 230 család (217- 250) költözött le Bácskába, s keresett ott kincstári birtokon új megélhetési lehetőséget. Ez egy időre levezette a népesedési feszültséget, enyhítette a belső társadalmi ellentéteket. Kunhegyes lakóinak számát a XIX. század elejétől némileg növelte a környező r.k. népességének beszivárgása a tiszta református községbe. Növelte a lakosság számát az is, hogy a XIX. század elején a Jászkun Kerület feloldotta a zsidó betelepülést megakadályozó törvényt, s ettől kezdve megnyílt a lehetőség a Kunságra való betelepülésük előtt.

Kunhegyest a nádori adminisztráció a XVII. század elejétől következetesen a Kunsághoz tartozónak vette, Heves megye azonban csak később ismerte el az odatartozását. A második tatár betörés a török elleni felszabadító háborúk után lakosságát futásra kényszerítette. 1698-tól már újra feltűnedeztek volt lakói. Pent bizonyára azért sorolta mégis a puszták közé, mert ekkor a község élete még nem szerveződött újjá. Mindenesetre 1698- tól Szódai Mihály lelkészről van tudomásunk, s arról, hogy a községi élet is megindulóban volt. A német lovagrendnek történő eladás után lakói a mocsarakba menekültek, s így próbálták ellenállni az új földesúr igényeinek. Feltehetően ezért tekintették 1702- ben pusztának. Ennek ellenére a Rákóczi-

szabadságharc idején már népes község volt, jelentős bázisa a kuruc mozgalomnak. Nagy Bálint nagykun kapitány Rákóczi számára is toborzott katonákat, s 1704- től kezdve Kunmadaras, Kunhegyes, Karcag és Kenderes térsége vált a kuruc csapatok gyülekező helyévé. Ezért törtek rá a Kunságra 1704. június 28.-án a rácok, de ezt ekkor még csak Karcag és Madaras szenvedte meg. 1705. májusáig vissza tudták tartani a rácokat a kuruc csapatok, amelyeknek Kunhegyes és Madaras volt a fő táborhelyük. 1705. május 24.-én azonban Kunhegyest és Madarast is felprédálták.

A polgári lakosság nem szenvedett a betöréstől, mert Rákóczi rakamazi birtokaira telepítette őket. A kunhegyesiek szabályszerű községi életet éltek Rakamazon is. 1705 és 1711 között Debreceni Szabó István volt az esperesük, a gyülekezet pedig magával vitte a harangot is a száműzetésbe.

Tudjuk, - s ez a községi élet folyamatosságának bizonyítéka -, hogy az anyakönyvet is magukkal vitték és rendszeresen vezették Rakamazon. 1711- ben kezdődött meg a visszatelepülésük, és 1713- ban már 23 gazdát írt össze a Német Lovagrend. 1745-ben a redemptió, önmegváltás során a jászkun kerületek pénzért visszaszerezték a Török háborúk után 1702-ben elvesztett korábbi kiváltságait. A redemptióban saját 12950 kh- s határukon kívül az elpusztult Kolbászszerék 12060 kh nagyságú határát is megváltották.

A redemptió erősítette Kunhegyes lakosságának társadalmi megosztottságát. A redemptusok és irredemptusok a XVIII. sz. második felében már éles ellentétben álltak egymással. Ez idézte elő, hogy a kincstár bácskai birtokaira mintegy 230 család költözött ki, magával vitte jószágállományát és ingó vagyonát. Ugyanebben az évben fejeződött be a nagykun községek összefogásával a Mirhó- fok lezárása. Ez növelte ugyan a mezőgazdaság területét, földművelésre alkalmassá tette az addig vízjárta részeket, de csökkent az állattartásra alkalmas terület, kiszáradtak a legelők. Kunhegyes a továbbiakban megszakítatlanul fejlődött, 1811- ben mezővárosi rangot nyert, s ezzel vásártartási jogot is kapott.

1848-ban 560 gyalogost és 49 lovas nemzetőrt állított ki a város. A verbászi táborba 103 önkéntes ment el, majd részt vettek a szenttamási csatában, és Perczel Mór vezetésével a Közép- Tisza védelmében. Október 16.-án a lacházi táborba újabb 33 nemzetőr ment el. Kunhegyesen őrizték a pákozdi csata horvát foglyainak egy részét és a város élmezőnyét őket. 1849 februárjában 30 lovas nemzetőrt küldtek Madarásra,, és márciusban újabb 250 gyalogos és 25 lovas nemzetőr kiállítását és harcbaküldését határozta el a tanács.

1849 márciusában 16000 főnyi katonaság vonult át Kunhegyesen, s egy részüket élelmezték is, a Cserepes kocsmát pedig kórháznak rendezték be. 1849. június 3.-án Szanna Mihály főbíró elnöke alatt a tanács határozatot hozott, hogy csatlakozik Kossuth népfelkelést hirdető felhívásához. Minden 16. évét betöltött, magát bíró ember beállt volna a népfelkelők közé, ha a fegyverletét nem következik be.

Kunhegyes a megye létrejötte után egy ideig megtartotta városi rangját, de 1895- ben lemondott városi jogállásáról, és nagyközséggé alakult. Ezzel egyidejűleg Kunhegyes a tiszai felső járás székhelye lett, és járási székhely maradt 1965- ig a kunhegyesi járás megszűnéséig.

Kunhegyes, hasonlóan a többi nagykun városhoz, élesen elkülönülő társadalmi csoportokra tagolódott, de a szervezeti hagyományai, és önálló közigazgatási gyakorlata erős lévén: az egyes rétegek hivatalos, alapszabályok szerinti körökbe tömörültek. Ezek a körök voltak a különböző társadalmi csoportok mozgalmainak centrumai, és csak a XX. sz. elején váltak jelentősebbé a különböző politikai pártok.

1922-ben Kunhegyes kísérletet tett arra, hogy visszaszerezzék városi jogát. Ennek érdekében nagyobb építkezésekbe kezdtek, de a városi jogot nem sikerült megszerezni. Kedvezőtlen változást jelentett, hogy 1965- ben a Kunhegyesi járást megszüntették, így a település elvesztette középfokú közigazgatási- politikai szerepkörét. Az 1960-as, 70-es években megfogalmazódó területfejlesztési elgondolások is egyre inkább mellőzték a korábbi járásszékhelyt. Ennek eredményeként 1971-ben Kunhegyes kiemelt alsófokú központi szerepkörre kijelölt besorolást kapott. Ám bizonyos mértékű ipartelepítés is kezdetét vette Kunhegyesen. Városi rangját 1989-ben kapta vissza.”

(Forrás: Adatok Szolnok megye történetéből)

MŰEMLÉKEK

Kunhegyes egyedi arculatát több műemlék és műemlék jellegű épület, egyedi védelemre méltó építészeti alkotás határozza meg.

REFORMÁTUS TEMPLOM

A város jelképe a hatalmas méretű, kéttornyú református templom. A kunhegyesi reformátusok már 1765-ben Mária Teréziától meglévő templomuk renoválására kaptak engedélyt. A XIX. század elején a lakosság száma olyannyira megemelkedett, hogy a folyamatos toldozgatások már nem voltak elegendők. 1826. december 16-án a „Consistoriális gyűlésen” olyan határozat születik, mely szerint új templomot kell építtetni.

1827-ben hozzá is láttak a kétszintes kórusú, egytornyos templom építéséhez, melyet Homályossy Ferenc tervezett. Az építkezés többször elakadt pénzhiány, kolera, eszközhiány miatt. 1839-ben viszont kialakult a „két toronyra való vétel” gondolata, melynek terveit Hild József dolgozta ki. Az új tervek szerint egy kéttornyú, kettős karzat elrendezése és az előbbinél szebb külső és belső esztétikai hatású templom épült. 1847-re az új harangok is elkészültek, így összesen 4 harangot helyeztek el a toronyban, amelyből jelenleg 3 szól. 1848 őszén felszentelték az új templomot, és megtartották az első istentiszteletet. Az új templom befejezésének végleges időpontjának az 1859-es évet tekinthetjük, amikor a

templom köré a régi templom anyagából magas kőkerítést készítettek, amelyet 2001-ben építettek újjá. A templom a klasszicista építészet jeles alkotása, külső homlokzatán ión féloszlopok által tartott timpanonnal.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

A római katolikus templomot 1829- ben kezdték építeni, mivel a korábbi kápolna kicsinek bizonyult az egyre gyarapodó, 1820- ban önálló plébániával szerveződő kunhegyesi hívek számára. Azt a szolnoki Homályossy Jánost bízták meg a templom felépítésével, aki az egytornyú református templomot tervezte. A templomot Pyrker László egri érsek szentelte fel 1831- es kolerajárvány is hátráltatta. A főhomlokzatával erősen a református templomra emlékeztető alkotásépítését végül 1836- ban fejezték be.

KOMLÓSI FÉLE SZÉLMALOM

Kunhegyesen az 1800-as évek végén még hét szélmalom állt és működött.

A szélmalmok a városon kívül, a városaljai csürhejáráson, illetve liba-páskumon épültek.

Építőik mindannyian vagyonos, gazdaemberek voltak.

A Komlói-féle szélmalom a város határában áll – a kőhalmi régi kenderesi országút bal oldalán – a Kossuth útról a Purgány útra letérve, azon végighaladva lehet megközelíteni. (Két út töri meg az egyenes haladási irányt: a Pósa Lajos út, Úttörő út.)

A térség egyik legszebb szélmalma 1859-ben épült. Tulajdonosa Mohácsi Bálint 1898-ban eladta Lada Mihály gőzmolnárnak, de

mivel ő nem értett az időjáráshoz emiatt egy vihar a vitorlákat ledobta. Lada Mihály 1902-ben eladta a szélmalmot Komlói András szélmolnárnak, akinek addig Abádszalókon a Szelesnél volt szélmalma. Komlói András gyerekeitől vette meg az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség 1970-ben.

A műemléknek minősített szélmalmot 1973-ban szándékoztak lebontani és anyagát Szentendrére szállítani a skanzen részére, ahol eredeti állapotában újra felépítették volna.

A város 1990 – ben visszavásárolta a szélmalmot.

2002-ben új „kalapot” kapott a szélmalom, majd pályázat révén 2005 – ben felújították.

A szélmalom ötszintes, holland típusú: tetőzete, szélvitorái a széliránynak megfelelően forgathatók. Az épület vályogszerkezetű, téglaköpeny falas, benne 3 pár kő órölt.

EGYKORI SÓHÁZ, MA VÁROSI KÖNYVTÁR

1739- ben épült a református templom szomszédságában található egykori sóház épülete, amely ma a városi könyvtárnak ad helyet. Ez a T- alaprajzú alápincézett, barokk stílusú, műemlék jellegű építmény a Szolnoki-Debrecen-Erdély közötti egykori „sóút” tárgyi emléke. Íves, árkádos tornáca, nyeregretetős homlokfalának többszörösen ívelt futása a barokk stílusjegyek szép példányát adja.

Az épület építése, tervezése Fortunato di Prati kamarás mérnök nevéhez fűződik, aki a szolnoki sóhivatalnál dolgozott. A T alaprajzú földszintes barokk épület 1739-ben épült. Utcai homlokzata 2-1-2 tagozódást mutat. Főhomlokzatát végigfutó, íves-árkádos, mindhárom nyeregretetős homlokzatát pedig barokkos, többszörösen ívelt oromzat díszíti. Belseje és pincésora is boltíves kiképzésű.

Az épület fennállása óta sokféle célt, emberi tevékenységet szolgált. 1945 után művelődési otthonként, majd 1961-től könyvtárként működik. A műemlék épületet 1981-ben felújították.

KUNKAPITÁNY HÁZA

A házat az 1880-as években nemzeti Csávás Péter építtette. Vásárlás útján került a roffi Szentjóni (tanító) család tulajdonába. Utolsó tulajdonosa Solymossy Lászlóné Szentjóni Ilona volt.

A módos gazda házához hatalmas udvar tartozik melléképületekkel. Régen azt tartották, hogy akkorának kell az udvarnak lennie, amelyben egy megrakott szekér meg tud fordulni.

Az oszlopos, nyitott gangról az előszobába lépünk, ahonnan megközelíthetjük a lakás különböző helyiségeit. Ebben a helyiségben látható a szemközti falon Ilosvai Varga Imre nagykunkapitány fényképe és rövid életrajzi ismertetése olvasható, valamint a kunkapitány házában berendezését adományozók és a kiállítás megrendezését segítő névsora.

A redemptusház eredeti formájában és elrendezésében fennmaradt, utcára háromablakos, gipszstukkó díszítésű homlokzatú épület. Az udvari oszlopos gang hátsó, beépített része előtt szépen megmunkált fa előtető díszíti az épület udvari homlokzatát.

Kunhegyesen még fellelhető redemptus házak közül megjelenésében és tömegformálásában, szerkezeti rendszerében jelentősebb átalakítás nélkül fenn maradt épület. Helyre állítása és konzerválása után eredeti valóságában látható lesz, a belső átalakítások nem jelentősek. Az utcai homlokzatot az 1980-as évek végén felújították népi eklektikus stílusban.

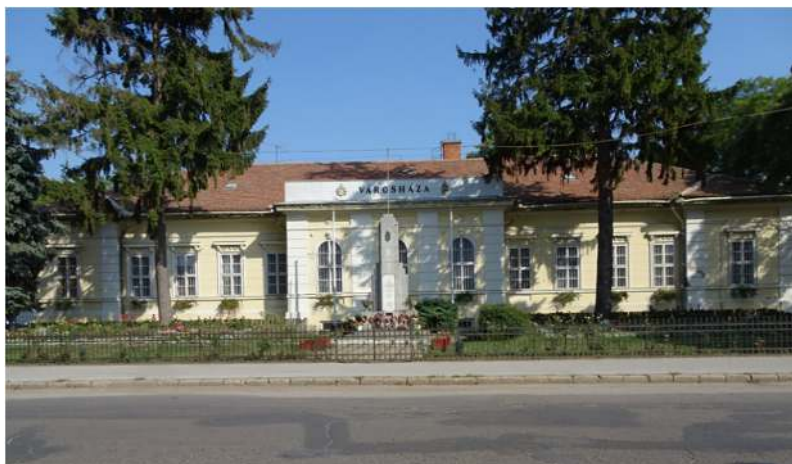
Kunhegyes az 1745-ös redempció után rohamos fejlődésnek indult. A lakosságszám 1785-re 3864 főre duzzadt, a beépíthető telek és a megélhetést biztosító földterületet pedig egyre kevesebb lett. Így az addig kizárólag a központban építkező redemptusok is kintebb szorultak a központtól (templomtól). Az 1785-ös években történt feketicsi kitelepülés után a település fellélegezhetett és újra gazdagodásnak indult. A gazdasági fellendülés egyre újabb és jobb minőségű lakóház felépítését tette lehetővé.

Az épület az 1800-as évek első harmadában épülhetett. Az utcai szobát nappali szobaként használta és cserépkályhával fűtötték szintúgy az előszobát amit férfi szobaként (szalon) használtak és pipázni szivarozni lehetett itt. A belsőszobában aludtak, ahol szekrény kemencével fűtöttek. A konyha a belsőszobából nyílt a pince fölött volt ablakai északra néztek téglaburkolatú volt. A konyhából nyílt a kamra, ahol a kemencét is fűtötték, ill. a kemence szájába, van beépítve a tűzhely is. Elrendezése hagyományos négyosztatú lopott tornácos, részben alapincézett, haránt szerkezeti rendszerű kontyolt nyeregtes épület.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÜLETEK

VÁROSHÁZA

Eklektikus jellegű épületét 1878-ban Pum József királyi mérnök tervei alapján Kaslik János balassagyarmati és Koczka Géza budapesti építészek építették.

Az épület a város főterének nyugati oldalán a Hild József tervezte műemlék 2 tornyú református templommal szemben található, a korábbi városháza helyén. 1878-ban

épült Pum József királyi mérnök tervei alapján, klasszicista stílusban. Építője Kaslik János balassagyarmati és Koczka József budapesti építészek. A T alaprajzú középfolyosós, cellás rendszerű középület elrendezés hosszútávon megfelelőnek bizonyult. Az 1950-60-as években az épület homlokzatát felújították. Stílusjegyeit eltüntették, az épület jellegtelenné vált. A 90-es évek elején a helyreállítás megtörtént a rendelkezésre álló korabeli fotók alapján. A felújítási tervet Pélyi Ferenc építészmérnök készítette. Jelentősebb szerkezeti átalakítás az épületben nem történt. Az épület déli oldalán lévő oldalbejárat lett megszüntetve, illetve a délkeleti oldalon található irodából vizesblokk lett kialakítva.

POSTA

Kunhegyesen az 1800-as évek közepétől volt posta, 1888-tól már távírda is működött a Kálvin utcai épületben. A posta szolgáltatások bővülése, küldemények felvétele, továbbítása, fogadása és kézbesítések kibővülése miatt vált szükségessé új postahivatal megépítése, amely 1928-ban a város

főutcáján eklektikus stílusban épült meg, kibővítve postamesteri szolgálattelakással. Többszöri felújítás és bővítés során az eredeti homlokzatot megmentették, illetve eredeti állapotában állították helyre.

ISKOLA

A város főterének déli oldalán beforduló sarok épület, amely 1912-1913-ban épült 12 tantermes református iskolaként klasszicizáló stílusban. Az avatás 1913. október 16.-án volt. Tervezője sajnos nem ismert. Építője Azarik János kőművesmester. Az épület a térfalat 75 m

hosszban határolja, illetve a Kossuth u. vonalvezetését is kijelöli, meghagyva a hagyományosan kialakult beépítést, így az épület nem derékszögű a látvánnyal ellentétben. A derékszögtől mintegy 10-15 fokkal eltér ennek a tudatos lényege a perspektív rövidülésből eredő látvány korrigálása. Az épület valós impozáns méretei a szemlélődőnek még nagyobbak tűnnek. A korabeli tervezőt dicséri, hogy az alkalmazott térszervezés és szerkezeti megoldások közel száz év múlva is megfelelő működési feltételeket biztosítanak az eredeti valós funkciónak.

EGYKORI TAKARÉKBANK ÉPÜLETE

Az épület takarékbank céljaira épült 1896 -ban eklektikus stílusban. Tervezője és építője jelenleg nem ismert. Az épület az elmúlt időszakban többféle funkciót is kielégített a 60-as évek közepéig eredeti pénzügyi funkcióját megőrzi. Majd a pénzügyi megszűntetése után iskola céljaira lett hasznosítva.

Szerkezeti rendszere nem változott, megmaradt eredeti hosszfófalas tartóvázzal, az épületben lévő szolgálati lakás megszüntetésével felszabadult területen tanterem és vizesblokk lett kialakítva. Az udvar felől található falazott oszlopos nyitott tornác beüvegezésre került. Az udvar főbejárata a déli oldalon megszűnt. Helyette zárt veranda működik. Iskola céljaira az épület nem felel meg. Helyette javasolt a homlokzat helyreállítása után gyűjteményes funkciók telepítése.

VOLT CSENDŐRLAKTANYA, MA PÉKSÉG

A megmaradt és többször átalakított, bővített épület utcai homlokzata a XIX. századelőn neobarokk jellegű stílusban épült. Az építés éve 1928-ban valószínűsíthető földhivatali bejegyzés szerint, és csendőr laktanyának épült. Jó ideig különféle funkciókat töltött be, majd a hetvenes években kibővítették és pékséget alakítottak ki. A következő átépítés közel 10-15 éve történt, ahol már tudatosan kérte az

önkormányzat a homlokzat megtartását. Azóta is a városba érkezők első építészeti élményévé vált.

A felsorolt és bemutatott középületeken túl számos a népi építészetre vagy a polgárisodó településre jellemző magántulajdonú épület található a városban, melyek sajátos hangulatot adnak a településnek.

SZOBROK, MŰALKOTÁSOK

Kunhegyes történelmére nemcsak egyes épületek, helyszínek utalnak, hanem az emlékezés a közterületi szobrok, emlékművek formájában is őrzi a múltat.

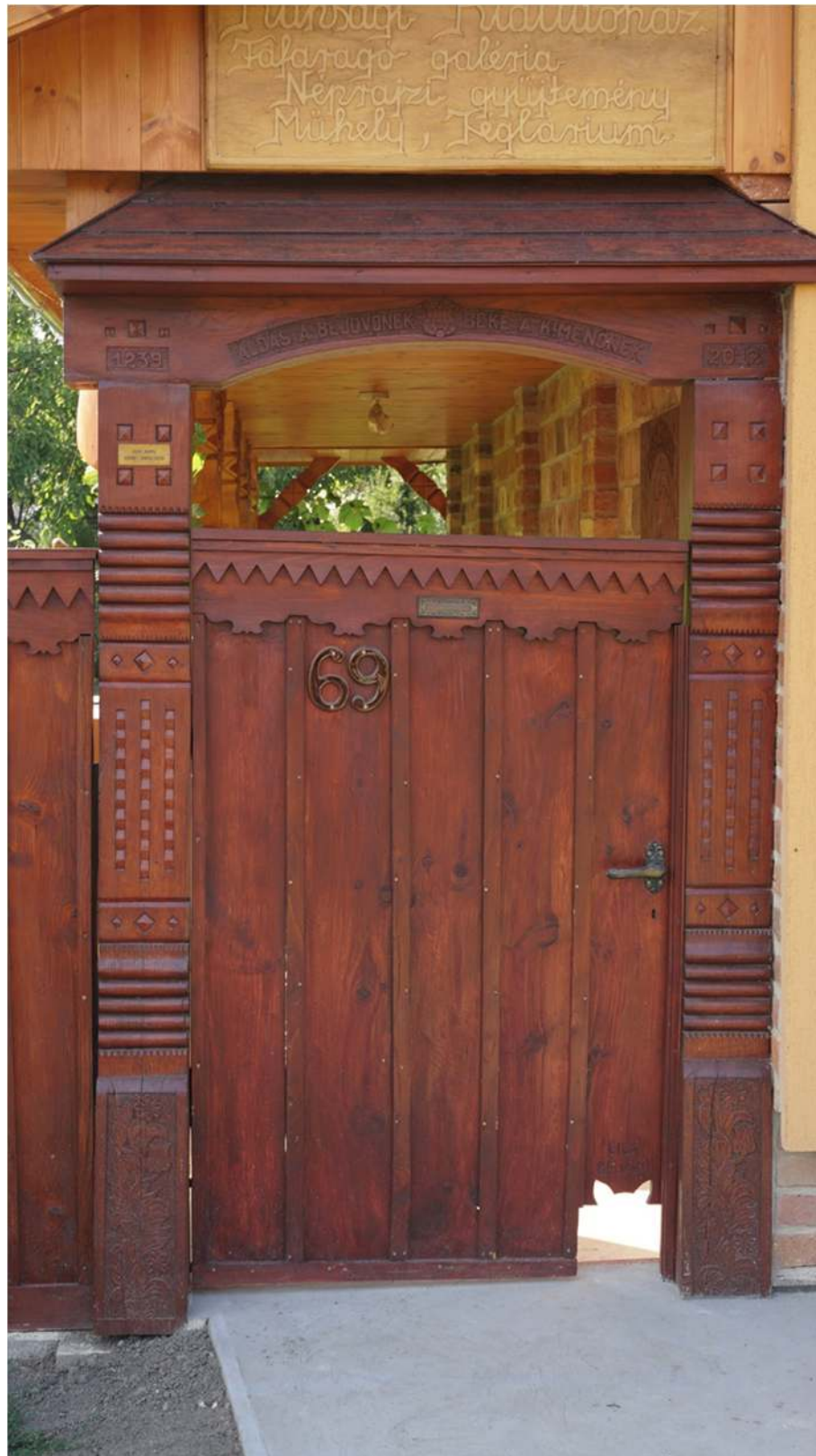

A műalkotásokhoz sorolhatjuk egyediségük és népi iparművészeti értékük miatt azokat a fából díszesen megfaragott kunkapukat, melyek ősi motívumaikkal, jelképeikkel erre a tájra jellemzők.

RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG

„Az óriási kiterjedésű külterület többféle geomorfológiai képet mutat. A város keleti és déli határa a karcagi puszták szinte asztallap simaságú területéhez tartozik. Ebben a térségben a tengerszint feletti magasságok alig haladják meg a 88 métert, csupán a tájból kiemelkedő, messziről látható kunhalmok bontják meg az egyhangúságot. Erre utalnak a dűlőnevek is: Nagy-Szik-dűlő, Dögös-lapos, Váradi-lapos, Gödör-laponyag, Kárászos-lapos. Ezen a területen különösen az ötvenes évek rizstermesztési lázában számtalan csatornát ástak, közülük mára sokat felhagytak, de nyomuk még most is jól látszik. A sík terület mélyedésében egy nagyméretű halastó is kialakításra került.

A várostól északra és nyugatra a felszín sokkal mozgalmasabb, ez a terület a Tiszától keletre húzódó, meghatározóan észak-dél irányú homokhátas térséghez csatlakozik. A dűlőnevek is kiemelkedésekre utalnak: Hármashalom-dűlő, Szigetváros, Szénaháti-dűlő. A pleisztocén végi hordalékkúp-felszín tengerszint feletti magassága a 90-es méternél kezdődik, vagyis ezen a területen a relatív alacsonyan fekvő területek is lényegesen magasabbak, mint a határ keleti szélén.

A Tisza egykori, felhagyott mederrészleteiben ma kisebb patakok folynak, ezek közül a legjelentősebb a Kakat-ér. Ennek vonalát, feltöltődött medrét követve került kialakításra a Nagykunsági-főcsatorna, mely a környék legjelentősebb természeti átalakítása volt. A Kakat-ér árvizei egykor mocsaras területeket hoztak létre a város nyugati szélén, melyek mára kiszáradtak, művelésre alkalmasak. Ezekben a fertőekben csak a történeti korok legszárazabb időszakából számíthatunk régészeti emlékek előkerülésére. A mocsaras részeket szegélyező magasabb partvonulatokon és a homokhátakon azonban – éppen a víz közelsége folytán – bárhol számítani lehet régészeti leletek előbukkanására.

Kunhegyes határában eddig mindössze két helyszínen folyt régészeti feltárás. Az egyik a Kolbaszállás, Kolbász-szállás vagy Kolbászék neveken is ismert kun településen zajlott 1967-ben, Selmeczi László vezetésével, a másik pedig a keleti határrészben lévő Nagyállás-halmon folyt 1993-ban, Csányi Marietta és Tárnoki Judit vezetésével. 1993-ban, az ásatással párhuzamosan kisebb területre kiterjedő rendszeres régészeti adatgyűjtés, ún. terepbejárás is volt, mely elsősorban a térképről is ismert halmok jelenlegi állapotát kívánta felmérni.

HALMOK

Ez a kategória a Kunhegyes határában emelkedő halmokat (tumulus, kurgán vagy kunhalom) tartalmazza.

Az alföldi halmok jó része az ásatási eredmények alapján a rézkorban (Kr. e. 3500 – 3000 körül) emelt síremlékek volt, melyeket a későbbi korokban, első sorban a középkor elején szívesen használtak megtelepedésre, templomépítésre. (Innen származik népi elnevezésük, a kunhalom is. Bár a halmok építői nem a kunok voltak, az elnevezés jól tükrözi azt a helyzetet, hogy az Árpád-korban, vagy akár a kun betelepülés után a halmokon ismét megtelepültek – bár ekkori lakóik mit sem tudtak a halmok valódi eredetéről.) Feltárásuk már csak azért sem lehetséges, mert a legtöbb esetben a halmokon különleges vegetáció alakult ki az évezredek folyamán, melyet a régészeti munka elpusztítana.

Éppen természetföldrajzi jelentőségük miatt az 1996. évi LIII. számú, a természet védelméről szóló törvény *ab ovo* kimondja védettségüket: 23 § (2) bekezdés: „E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom és földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek minősülnek.”

Kunhegyes kunhalmai: Hármás – halom, Szigetváros – alja halom, Középkert – halom, Névtelen – halom, Cibak – halom, Kettős – halom, Kőhalom, Akasztó – halom , Kispurgány - halom, Nagypurgány- halom, Fehér – halom, Nagyállás- halom, Török – Bori – halom, Jaj – halom, Hpmk – halom, Kis- Laponyag- halom, Gergely – halom, Vágott – halom”

(Forrás: Dr Csányi Marietta Kunhegyes örökségvédelmi hatástanulmány, régészeti fejezet

Az egyezmény szerint fokozottan védendő fajok közül az alábbiak állománya szignifikáns méretű országosan:

- vidra (*Lutra lutra*)
- ürge (*Citellus citellus*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- kislefűszű aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Külön kiemelendők a padkás szikesek, vakszik – foltokkal és szikerekkel a karcagi oldalon, a Bige – fertő mocsara a kunhegyesi oldalon.

Kunhegyes város külterülete különböző szempontból érintett természet- és tájvédelmi megközelítésben. Közülük kiemelkedők a természetvédelmi törvény erejénél fogva védett lápok, szikes tavak és kunhalmok.

A belterület keleti szélén egy erősen szikes vizű, szikes mocsári növényzetű vízállás található, mely megfelel a szikes tó definíciójának.

A területen olyan szikes tavi fészkelő madarak is költöttek már rajta, mint a ritka és a fokozottan védett gólyatöcs (*Himantopus himantopus*).

Fontos megemlíteni a rehabilitált, településszéli anyaggyödröket, melyek máig kiváló vízmadár – fészkelőhelyként (is) funkcionálnak. Így pl. a 34. sz főút melletti gödörnél (a belterület keleti oldalán) a fokozottan védett cigányréce (*Aythya nyroca*) rendszertelen fészkelése említendő.

A település közigazgatási területén, főleg az utak mentén és a mezsgyéken fordulnak elő védett növények, mely előfordulások keskenységüknél fogva a természeti területek közé nem kerülhetnek felmérésre. Egyes faszorokban a fokozottan védett szalakóta (*Coracias garrulus*) telepedhet meg, vagy a védett kis őrgébics (*Lanius minor*). Számítani lehet fokozottan védett nappali ragadozómadár-fajok megtelepedésére is, ezek inkább a nyugodtabb erdősávokat, erdőtelepítéseket, szoliter fákat preferálják.

Az út menti gyepes mezsgyék botanikai értékei a védett Bieberstein – gyújtóványfű (*Linaria biebersteinii*) és a nyúlánk sárma (*Ornithogalum pyramidale*).

A mezsgyék kíméletét is lehetőség szerint biztosítani kell, az ott élő védett fajok populációinak fenntartása érdekében.

Kunhegyesen rendhagyóan sok halastó is található, szinte összefüggő rendszerben a kenderes – bánhalmiakkal és a karcag – kiséjszállásiakkal. Madárviláguk értékes, ornitológiai jelentőségük országos. Különösen a nádas szegélyek és a hínármezők kímélete – nyugalma fontos e természeti értékek megőrzése érdekében.

Ex lege védett táji értékek (1996. LIII. Természetvédelmi törvény)

Kunhegyes közigazgatási határában több, jelentős, *ex-lege* védett kunhalom található. Jellemző „emberi” elemei a kunsági tájnak. Ezek 5-10 m magasságú, 20-50 m átmérőjű kúpos vagy félgömb alakú terepképződmények, melyek vagy temetkezőhelyek (sírdombok - kurgánok), vagy őrhelyek (határhalmok).

- Gergely-halom jellegzetes hármashatárhalom Kunhegyes, Karcag és Kunmadaras határán. Magassági pont található a tetején. A 80-90 m átmérőjű 1982-ig megbontatlan, értékes löszgyep-társulással fedett kunhalom felületét keleti és déli irányban kincskeresési céllal munkagéppel megbontották. A megbontott szakaszból középkori település nyomai kerültek elő. Régészeti és botanikai értéke is jelentős.
- Törökbori-halom szintén határhalom Karcag és Kunhegyes igazgatási területének határán. Szabályos alakú kunhalom felszínén degradálódott löszgyep (taréjos búzafű) és magassági jegy található. Környezetében sziki legelő húzódik.
- Jaj-halom jól látható szabályos, lapos halom a város Kolbasz nevű határrészén. Tetején magassági jegy, régészetileg feltáratlan, botanikai értéke nincs (szántott terület).
- Nagy Purgány-halom Bánhalma Halastó vasúti megállóhelytől keletre, a Kunhegyes kenderesi határában található szép, viszonylag ép kurgán jellegű halom. (valószínűleg neve is innen ered). Régészetileg feltáratlan szántott halom.
- Akasztó-halom (Kettős halom) a Nagykunsági öntözőcsatorna közúti hídjának közelében a 34. számú úttól keletre látható ép kunhalom.

A hullámos homokhát mesterségesen megemelt része, teljesen szántott, botanikai és régészeti értékkel nem bíró terepalakulat.

- *Cibak-halom impozáns méretű, Kunhegyestől délre a 34. számú úttól is jól látható kunhalom. Nyugati oldalán közelében húzódik az egykori Tisza-ág a jelenlegi Kakat-ér kiszáradt medre. Viszonylag ép tell jellegű kunhalom, környezete szántott. Tetején magassági jegy, déli oldalát ligetes facsoport fedi. Botanikai és régészeti értéke nincs.*
- *Vágott-halom a tiszagyendai határban a településeket összekötő út északi oldalán látható, sűrű akáccsal fedett kunhalom. A határárok szeli ketté talán innen ered a neve is. A halom részben megbontott, régészetiileg feltáratlan, a művelés és az erdősültség miatt botanikai értéke nincsen.*
- *Hármas-halom a Vénkert északi részén található felszíne szőlőültetéssel bolygatott. Az egykori Tisza-meder keleti oldalán húzódó homokhát mesterségesen magasított része. Régészetiileg feltáratlan, bár lehetséges, hogy honfoglaláskori település nyomai felfedeztetők lennének itt. A szőlőkultúra miatt botanikai értéke nincs.*
- *Kettős-halom Kunhegyes és Abádszalók határán az Aranyosi részen volt megtalálható ikerhalom. Mára elbontották, elhordták, ígyse botanikai se régészeti értékéről nem beszélhetünk.*

A szomszédos települések közigazgatási területén található, de látványában a kunhegyesi határ része az abádszalóki részen templomromot is hordozó Kis-Fás halom, a kenderesi határban a Kő-halom, és a karcagi Kis-Gergely halom.

TÁJI TÁJKÉPI ÉRTÉKEK

Táji, tájkép értékek ökológiai határvonalak erdőszegély, vízpartok mentén kialakult látványban meghatározható változatos táji adottságok.

- *Nagykunsági öntöző főcsatorna és az azt kísérő széles védőerdősáv. Festői látványt nyújtanak a nyugodtan folyó vízfelület és a széleken megtelepedett vízparti növényzet: sások, gyékényesek, stb. és a háttérben magasodó fehér nyárfák és kanadai nyárfák, fűzfák, valamint az erdővel határos területeken a tölgyfák sötét lombja.*

- A tiszagyendai határ erdőinek szegélyei – mintha erdei utakon járnánk olyan kép tárul elénk a gyendai úton haladva. Mindkét oldalon cserjékkel szegélyezett (vadrózsa, bodza) vegyes erdők (juharok, kőrisek, tölgyek) lombzata borul az utazó fölé.

Tájképi értékek közé sorolhatók a táj esztétikai elemei a kidomborodó kunhalmok, a Kakat-ér íves medervonalát követő vegetáció, és a környezetből messze láthatóan kiemelkedő szép építmények is. (Református templom tornyai)

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Kunhegyes határában lévő természeti értékek a település karcagi határában található

- Gergely-halom és Bige-fertő,

a kunhalom védett gyeptársulásai és a szomszédságában lévő mozaikosan fellelhető erősen eutrotrófizálódott (előregedett, feltöltődött) mocsarak és a közelükben lévő sziki legelők és ősgyepek jellegzetes állat- és növényvilága;

- a Villongó csatorna mentén lévő vadkörtefás liget,
- és a település északnyugati szomszédságában tenyésző fűzfás-dűlősor a mezőgazdasági major és a Nagykunsági Főcsatorna között majd egy km hosszan található fűzfák és fűzbokrok az elmúlt századbeli tiszai árvizek menti vízfolyást jelöli. A korábbi felmérések szerint függőcinege és batla talált otthonra a lelógó fűzfaágak között.
- Belterületen végighúzódó Kakat-ér változó szélességű medre, partjai.

A közigazgatási területet külön rendelettel kihirdetett országos jelentőségű védett természeti terület nem érinti.”

(Forrás: Településrendezési terv, tájrendezési munkarész, készítette: Kollányiné Földi Hajnalka)

TELEPÜLÉSSZERKEZETI FEJLŐDÉS

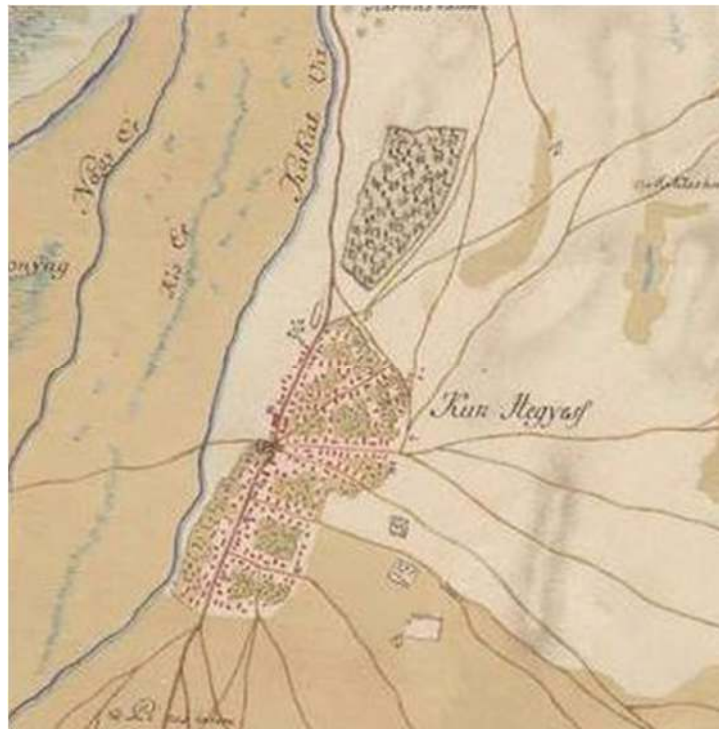
Kunhegyes utcás, tanyás település kuriális jellegű oszlopos parasztházakkal.

A történelmi térképeken jól kivehető, hogy a város településszerkezetének alakítója és meghatározója egyrészt a Kakat vízfolyása, másrészt azok a fő közlekedési tengelyek és meglévő sőt, melyek már az első katonai felmérés térképén is jól kivehetőek.

A település központjában, a református templom körül alakult ki régen a település magja, és eköré települtek fontosabb közintézmények is.

A fő közlekedési utak meghatározták a szerkezet vázát és ezek között alakultak ki a kisebb lakóutcák. A második katonai felmérésen már látható az a körgyűrű amely a fő közlekedési tengelyt megkerüli.

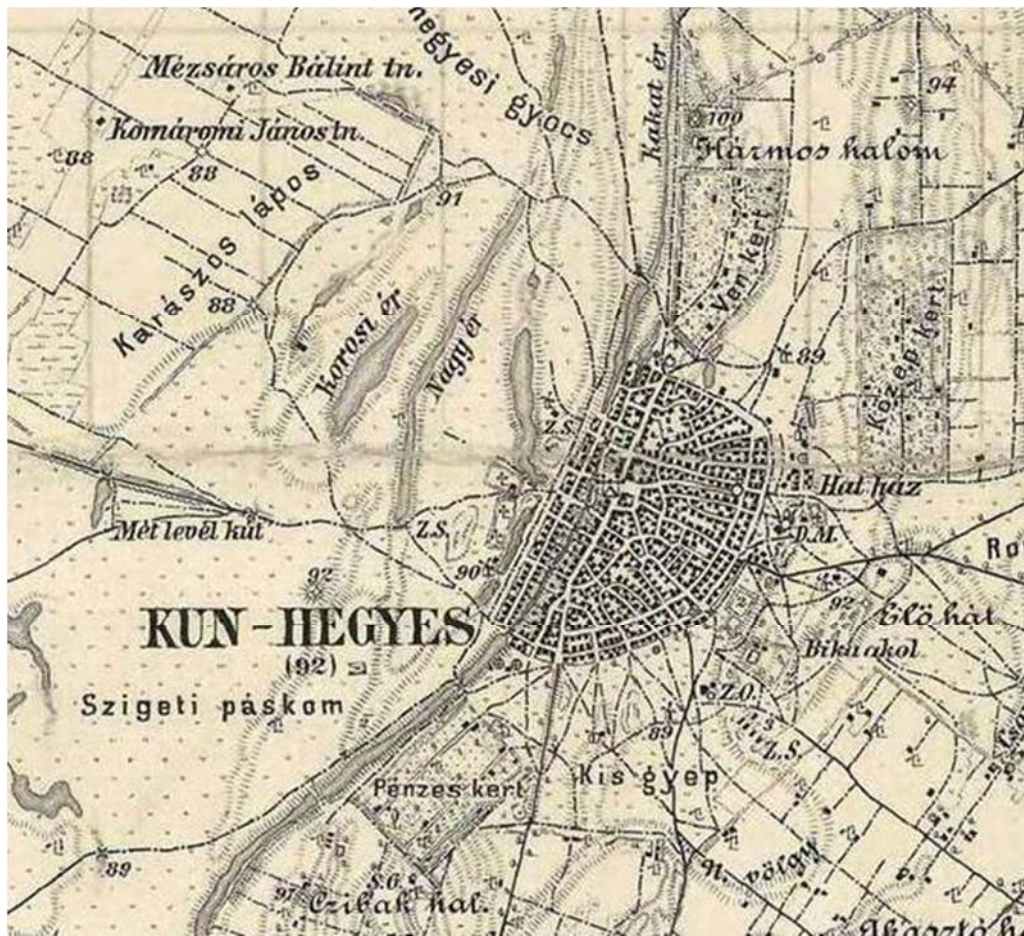
A település belső szerkezet a mai napig mutatja azokat a kialakuláskori szerkezeti elemeket, melyek a térképeken jól kivehetőek és elkülöníthető az újabb időkben kiosztott szabályosabb úthálózatú rész a peremrészekben.

I. Katonai felmérés (1763 – 1787) (forrás: www.mapire.eu)

II. Katonai felmérés (1806 – 1869) (forrás: www.mapire.eu)

III. Katonai felmérés (1869 – 1887) (forrás: www.mapire.eu)

A településen máig megmaradtak a jellegzetes településszerkezeti elemek, teresedések, útelágazások.

A város településszerkezetének meghatározó elemei közül külön kiemelést érdemel a helyi védelem alatt álló Zádor utca, melynek felújítása a közelmúltban történt.

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Kunhegyesen az eltérő karakterű területek lehatárolását egyrészt a településszerkezet történelmi fejlődése, a telekstruktúra és a telkeken épült épületek külső karakterisztikája alapján határoltuk le.

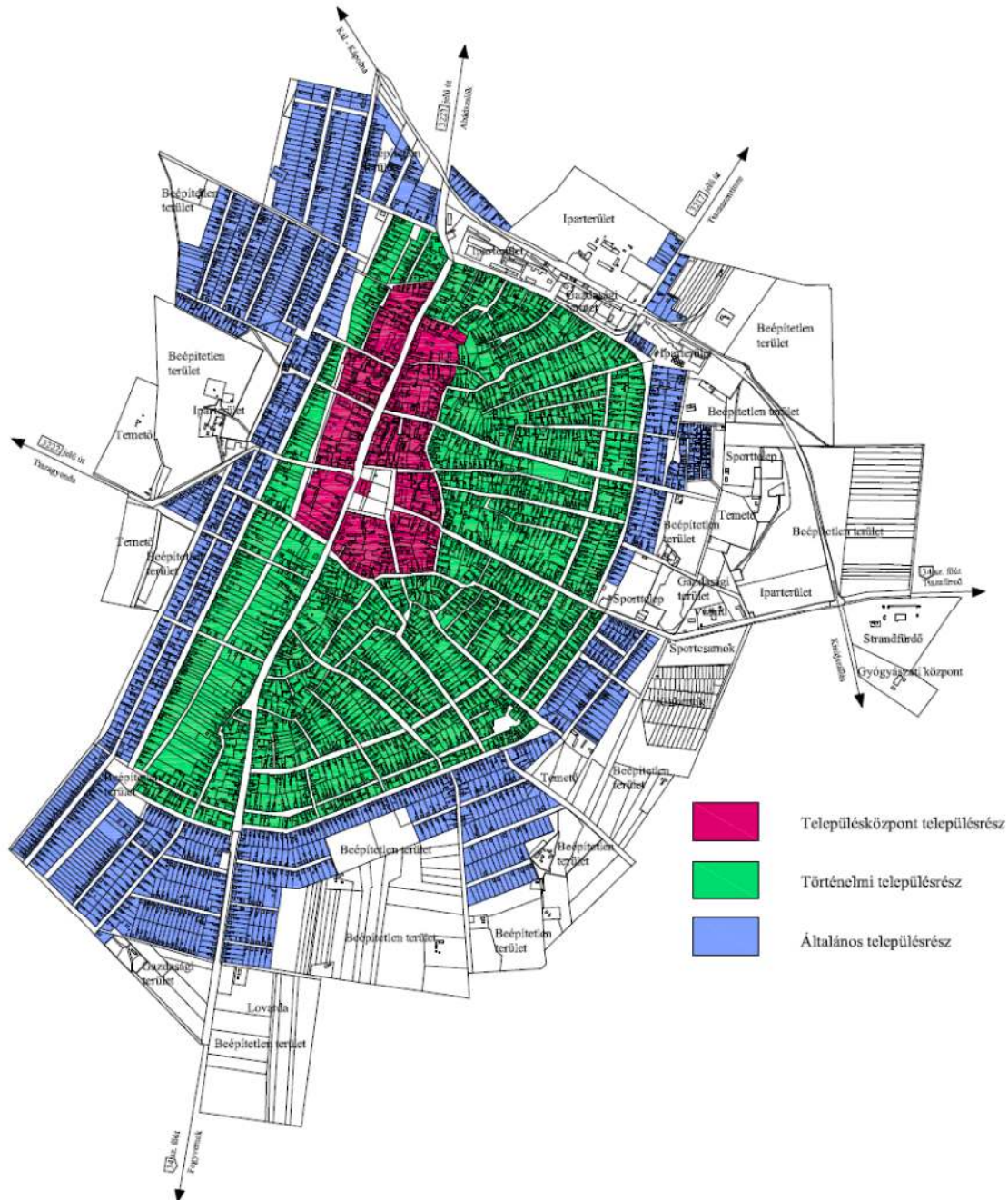
Kunhegyes történetéből, településszerkezeti fejlődéséből adódóan a település központi részén településközpont településrész jött létre. A településrészre jellemző, hogy a legrégebben kialakult utcák, teresedések itt találhatók. A településrészen található a város legjelentősebb intézményei, közpark és lakóterület is megtalálható.

A település belterületének nagy részét történelmi településrészbe soroljuk. Ezek a területek történelmi településszerkezeti folyamatok révén jöttek létre, évszázadok alatt megmaradt az utcaszerkezet, a teresedések, útelágazások, zsákutcák.

A város peremterületén jelöltük ki az általános településrészt, ahol szabályos utakkal, újabban kiosztott telkekkel találkozunk.

TELEPÜLÉSKÖZPONT TELEPÜLÉSRÉSZ

A településközponti településrész Kunhegyes centrumában a Református templom és városháza körüli tömbökben található. A településrész jellegzetessége, hogy a nagyobb közintézmények mellett lakóházakkal és kisebb lakóteleppel is találkozunk. A legnagyobb intézmények a templom, városháza,

egykori sóház szabadonálló beépítéssel épült és mind közül hatalmas méretével a templom emelkedik ki.

A városháza mögötti szobrokkal, rózsakerttel és újonnan kialakított játszótérrel rendelkező terület a város főtere. A főutak melletti intézmények, szolgáltató létesítmények jellemzően régebbi épületek zárt sorú vagy zárt sorúsodó beépítéssel, földszintes, vagy földszint + emeletes épületek, melyek a családiházaknál

épületmagasságuk miatt kiemelkednek. Az intézmények mellett egy-egy családiház is beékelődik.

Egyes utcaszakaszokon megfigyelhető a különböző korok, különböző funkciójú épületeinek egymásmellettsége. A szolgáltató, kereskedelmi funkció mellett a lakófunkció is megjelenik egyes épületeknél mindkettő egyszerre jelen van. Jellemző a zárt sorú beépítés, mely egyes szakaszokon megszakad és itt hézagosan zárt sorúvá válik az utcakép. Tetőidom tekintetében az utcával párhuzamos gerincű nyeregtető az elterjedt.

A városközpontban a közintézmények jellemzően utcával párhuzamos gerincű nyeregtető épületek. Épületmagasságuk általában földszint, vagy földszint + 1 emelet. Az épületelhelyezés tekintetében a szabadonálló, és zárt sorú épületelhelyezés a jellemző, bár találkozunk oldalhatáron álló épületelhelyezéssel is.

A központi részhez sorolt területen a főtértől távolabb másik korszakot idéznek a középiskola egymással szemben lévő épületei emeletes és kétemeletes, szabadonálló szárnyaival. Az iskolaépületek előtt jellemzően zöldsáv található, mely egyik esetben a közterület része, míg a régebbi épület esetén az előkert részét képezi.

A központ beljebb lévő tömbjeiben kisebb lakótelep létesült szabadonálló beépítéssel földszint + 2 emeletes épületmagassággal. A kisvárosi jellegű lakótelep zöldterülettel körülvéve, egyes épületeknél leválasztott előkerttel létesült. Az épületek között közösségi használatú zöldterületeket találunk.

A terület sokszínűségét jelzi a tömbök széléin lévő részek más típusú beépítése, épületállománya. Jellemzően ezen a részen léptékében családiház nagyságú épületek szolgáltató, kereskedelmi funkciójúak egyes részekben már oldalhatáron álló beépítéssel. Az újonnan, jellemzően saroktelkekre épült épületek közül már összetett tetőidomokkal, tornyos részekkel is találkozunk.

Összességében a területészre elmondhatjuk, hogy több korszak építészeti stílusa megtalálható, de jellemzően ezek a részek utcákra, utcaszakaszokra lebonthatók. A főút mellett és a Szabadság tér környékén találjuk azokat a történelmi jelentőségű nagy intézményeket, melyek településképi szempontból meghatározóak. A központtól kissé távolabb már újabb korszak közintézményei, szolgáltató egységei található, és a tömbbelsőben a többlakásos társasházak épületei. A térbeli távolságok, a tömbök elhelyezkedése miatt egy egységes központi mag alakult ki a Szabadság tér körül és az ettől távolabbi, jellemzően tömbbelső területek beépítése épületállománya vegyesebb képet mutat.

A területen az utcafásítások, közterületi zöldfelületek és nem utolsó sorban a főtér közparkja egy zöldfelületi ellátottság szempontjából kedvező településrész képét mutatja.

A területen a többféle stílus és korszak építése miatt egyes utcákon, utcaszakaszokon vegyes utcakép alakult ki.

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

A történelmi településrészbe soroltuk Kunhegyes történelmi térképeiből, és településszerkezetéből adódóan a belterület nagy részét a településközpont körüli gyűrűben a történelem során kialakult részeket. A településrészre a szabálytalan vonalvezetésű utcák, szűk közök, egyes részeken kiteresedések, kiszögellések jellemeznek. A telkekre jellemző a szabálytalan telekalak, a méretek változása, de jellemzően az elaprózódott telekstruktúra.

A területet folyamatos átépülés jellemzi, megtalálható egymás mellett a régi lakóház, mely jellemzően utcára merőleges nyeregtetővel épült, egyes helyeken még tornáccal. A régebbi lakóházak mellett az 1960-70-es évek kockaháza és a tetőtérbeépítéses épület is megtalálható.

A régebbi épületek közül több, utcát vagy utcarészt tekintve előkert nélküli beépítésű, ekkor a ház vonalát követi a kerítés. Ezek a legrégebbi beépítési típusok, mert egykor Kunhegyesen a tornácos házak tornácvége nyitott volt és az utca felől is bejárást biztosított.

Jellemzően, főleg az újabb építésű részekben előkertek alakultak, melyek sok esetben szabálytalanok a szabálytalan telkek miatt. Jellemzően az oldalhatáros beépítésnél a telek oldala párhuzamos az épülettel.

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRESZ

Kunhegyesen az általános településrészbe soroltuk azokat a peremterületi részeket, melyek már egy szabályos telekalakítás eredményei, mérnökiileg tervezett utcák mellett. Ezek a részek a történelmi településrész körül helyezkednek el. Általános az utcafronton keskenyebb, a hátsó telekhatár felé hosszabb szabályos alakú telek. Jellemzően oldalhatáron álló családiházak alkotnak utcatorokat, földszintes vagy földszint + tetőtérbeépítéses házak vannak jellemzően. A területre a lazább beépítés, sok helyen a kertekben gazdálkodás a jellemző.

Egyes utcaszakaszokon jellegükben, épületelhelyezésükben, tetőidomukban hasonló épületekkel is találkozunk.

Az újonnan beépült szakaszok egységesek, jellemzően azonos tetőhajlásszög, épületmagasság és épületelhelyezés jellemzi. Sokszor csak tetőidomuk tér kissé el egymástól, egyes épületeknél kontyoltak a tetővégek.

GAZDASÁGI TERÜLETEK, KÜLTERÜLETI MAJOROK

Kunhegyes igen nagy külterületén jellemzően a belterülethez közeli településrészekben találunk több mezőgazdasági major területet a főbb utak mentén.

Kunhegyes településképehez, arculatához hozzátartoznak azok a nagyobb egybefüggő ipari területek, melyek egyrészt a város belterületének vasút környéki részén másrészt, elsősorban mezőgazdasági majorok, állattartó telepek elszórtan a külterületen megtalálhatók.

A belterületi ipartelepre jellemző, hogy nagyobb csarnokszerű épületek szabadonálló beépítéssel épültek. Az ipartelepek között találunk régebbi, működő vagy profilt váltott telepeket, újonnan létesült, jellemzően vázszerkezetes csarnokokat és felhagyott, revitalizálásra váró területet is.

A külterületen néhány jelentős nagy állattartással és mezőgazdasággal foglalkozó teleppel találkozunk. Ezek a telepek jellemzően az egykori gazdaságok telepeinek fejlesztésével, bővítésével, korszerűsítésével jöttek létre és méretükkel, területükkel hangsúlyos elemei a külterületi tájnak. A telepek egyrésze mezőgazdasági majorként, telephelyként szárítással, terménytárolással foglalkozik, míg másik része állattartó telep. Jellemzően, külső megjelenésükben eltérnek funkciójuknak megfelelően egymástól. A szárító, tároló

majorok jellemzően toronyszerű magas tartályokkal kiegészített telepek.

Az állattartó telepek jellemzően magastetős, hosszú, különálló, majorszerűen csoportosított épületek, melyeknek épületmagassága alacsony, kisebb ablakaik a hosszanti falszakaszon vannak. Jellemző a fehérre meszelt falazat és a kerítéssel körbekerített major, sok esetben telken belül karámok vannak.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK, KISKERTEK

Kunhegyes nagyhatárú Alföldi település, ahol az egykori kertségek is fellelhetők, a külterületen lévő Vénkert, Középkert és Pénzeskert sokszor már csak nevében utal a kertségre, a felparcellázott területek már csak egyes helyeken fellelhetők. A Vénkert területének egy részén még néhány gyümölcsöskertként művelt körbekerített területtel találkozunk, egyes telkeken pihenőházak, vagy tárolóépületek találhatóak.

5. A TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

5.1 ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A kézikönyv fejezete segítség szeretne lenni, megfogalmazva a belterület sokszínűségét, de mégis egységes településképet ajánlást próbál adni arra, hogy hogyan őrizhetjük meg Kunhegyes hangulatát, hogyan erősíthetjük a kialakult hagyományokat, hogyan újíthatjuk fel a jellemző stílusjegyeket megtartva az épületeket és hogyan építhetünk modern, környezetbeillő, nem hivalkodó épületet.

Az ajánlások a belterület lehatárolt településrészeire adnak útmutatót, a gazdasági területekkel összességében foglalkozunk.

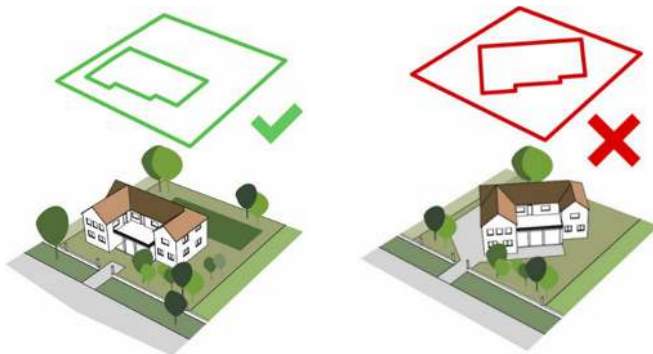
Javasoljuk, hogy megtartva az eddigi környezetalakításból a jó példákat, felújításnál az értékőrzésre, hagyományteremtésre, illeszkedésre figyelve tegyük még szebbé a környezetet, legyen még harmónikusabb, látványosabb az utcakép.

TELEPÜLÉSKÖZPONT TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A településközpont településrészen megállapíthatjuk, hogy többféle beépítési típus kialakult. A központ igazgatási, oktatási intézményei szabdonálló elhelyezéssel épültek, míg a főbb utak mentén zárt sorú vagy helyenként megszakítva a beépítést hézagosan zárt sorú beépítés jött létre. Egyes, elsősorban lakó funkciójú épületek oldalhatáron álló beépítéssel épültek, jellemzően a belsőbb területeken. Nem javasolható a hagyományokkal nem rendelkező ikres beépítés. A beépült területen elsősorban átépítéssel, bővítéssel, funkcióváltással esetlegesen bontással felszabaduló telek beépítésével kell számolni. A terület

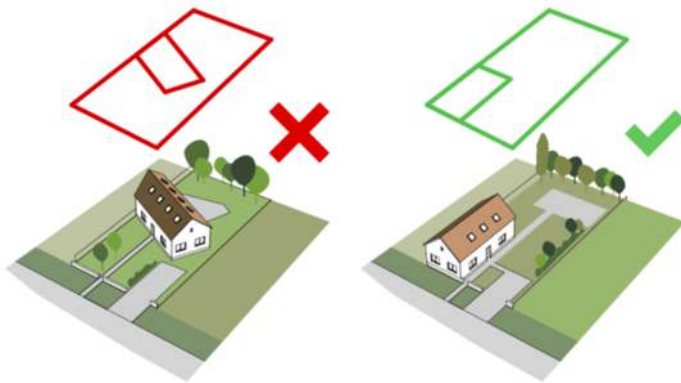
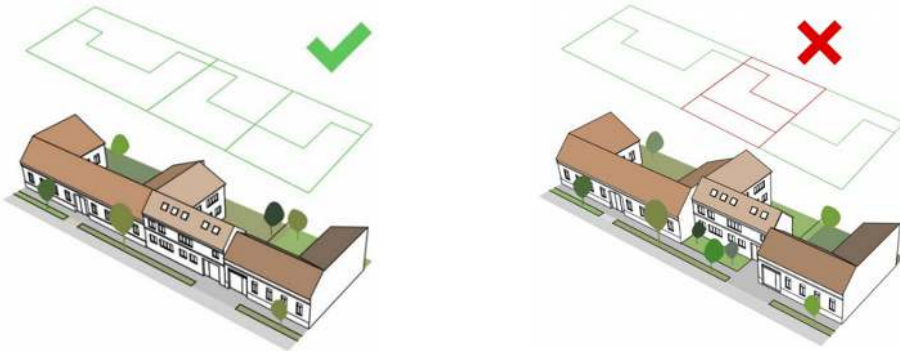
heterogén jellege miatt javasoljuk egyes utcaszakaszok vizsgálatát és a kialakulthoz való illeszkedést.

A nagyobb léptékű közintézményeknél a szabadon álló forma az elfogadott, mert kellő nagyságú telek közepén érvényesül a nagyobb méretű épület. Ezekben a területeken tartsuk meg ezt a beépítési formát.

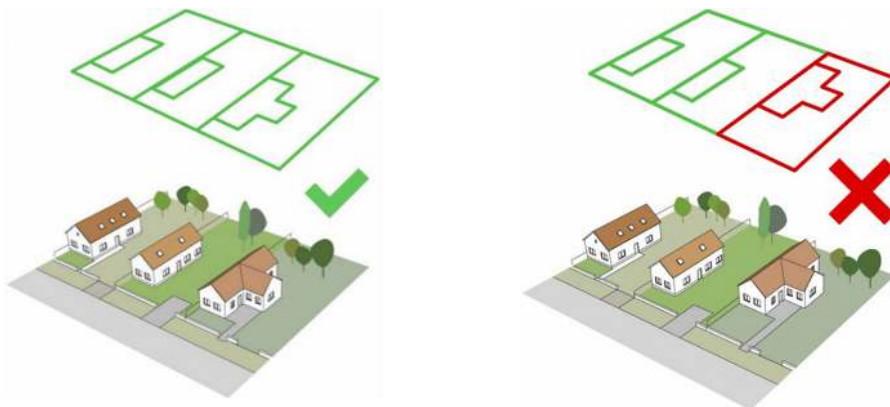

A zárt sorú utcszakaszon őrizzük meg ezt a telepítési módot, és esetleges felszabaduló telek esetén az utcakép megőrzése érdekében zárt sorú beépítést választunk. A bontással felszabaduló telken a beépítési vonalat őrizzük meg, ne tegyük a kialakult beépítési vonaltól hátrább az épületet, mert az utcaképet megbontja.

Oldalhatáronálló beépítésnél a hosszanti oldallal párhuzamosan, telekhatárra vagy attól csurgótávolságra építünk.

Az előkert méretek tekintetében javasoljuk az illeszkedés vizsgálatát, a telek melletti épületek beépítési vonalát kövessük, mert így egy rendezett településképi alakul ki.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Kunhegyes településközpontjában az intézményekkel váltakozó központi területen túl egyes utcaszakaszokon hasonló épületmagasságokkal találkozunk. A központi intézményekkel vegyes területen a református templom magasodik ki mérete és magassága révén, és a nagyobb intézmények épületmagassága is meghaladja a családi házakét. A településközpont területén jellemzően utcaszakaszokon belül azonos a magasság, így rendezett utcakép valósult meg. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javaslunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne.

Új épület építése esetén a különböző épületmagasságú szomszédos épületeknél vegyük igénybe szakember segítségét, aki az átépülés lehetőségét megvizsgálva az illeszkedés elvét követve ad tanácsot az épületmagasság megválasztása tekintetében.

Zártsorú beépítés esetén minden esetben a mellettünk lévő épület magasságához igazodjunk.

Lakótelepi részen a meglévő épületmagasságoknál nagyobb épületet ne építsünk, mert az megváltoztatja a településrész jellegét.

A terület családiházak területén, igyekezzünk hasonló épületmagasságot választani a meglévőkhöz.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A településközpontban a tetőhajlásszög csak egyes utca szakaszokon egyforma, azonban jellemzően egymáshoz közel szűk tartományban mozog. A tetőhajlásszög egyes utcaszakaszokon hasonló jellegű, javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A településrészen nem elterjedt a túl alacsony és a túl meredek, alpesi tetőhajlás. Javasolt ennek a tendenciának megőrzése.

40°

55°

0°

A lakótelepi részre a lapostető a jellemző, valamint egyes területeken a magastető. Javasoljuk minden esetben az illeszkedés vizsgálatát. Amennyiben a lapostetős épületek esetleges magastetőre cserélése történne, akkor javasoljuk egységesen minden épületen azonos hajlásszögű tető kialakítását.

A családiházak részeken kerüljük a túl meredek hajlásszögű tető építését.

TETŐFORMA

A településközpont településrészén a tetőforma változatos jellemző az utcával párhuzamos nyeregtető éppúgy, mint az utcára merőleges nyeregtető, valamint lapostetős épülettel is találkozunk. Nem jellemző a manzardtető és javasoljuk ezt a típust ne válasszák.

Kívánatos az illeszkedés vizsgálata, az adott utcaszakasz jellemző tetőformájának meghatározása és ahhoz való igazodás.

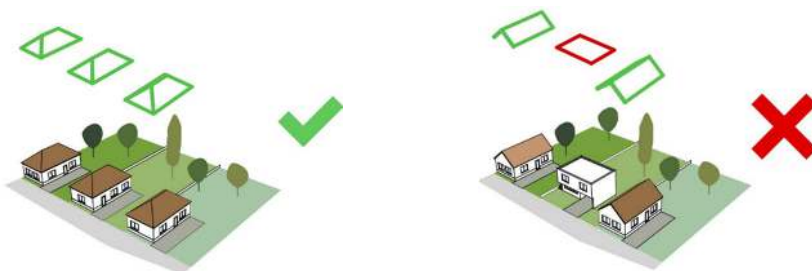
A zárt sorú részen a magastetőhöz illeszkedő tető létesüljön, ezen a területen nem kívánatos a lapostető építése.

A lakótelepen a meglévő lapostetős épületek közé, mellé lapostetős illik.

A családiházas rész jellemzően utcára merőleges gerincű nyeregtetős, itt továbbra is tartjuk meg ezt a tetőformát.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Ezen a területen felújítással, esetleges funkcióváltás miatti átépítéssel kell számolni. Felújítás, átépítés esetén is javasoljuk, hogy korabeli fotók alapján az eredeti külső stílusjegyek kerüljenek megőrzésre, Kunhegyes egyedi, sajátos arcúata kerüljön megőrzésre. Homlokzati hőszigetelés és felújítás esetén is a meglévő homlokzati díszítések maradjanak épek. Amennyiben olyan architektúrájú az épület, hogy a sajátos homlokzat hőszigetelés során elvész, akkor a belső hőszigetelést részesítsük előnybe. A területen a többféle stílus és korszak építése miatt egyes utcákon, utcaszakaszokon vegyes utcakép alakult ki. Ezekben a részeken átépítés, bontás miatt felszabaduló telkek beépítése esetén fokozottan ügyeljünk az illeszkedésre, vizsgáljuk meg az utcaképet és több alternatíva felvázolásával kérjük szakember segítségét az utcakép jellegzetes vonásainak megőrzése, hagyományos értékeinek visszaállítása érdekében.

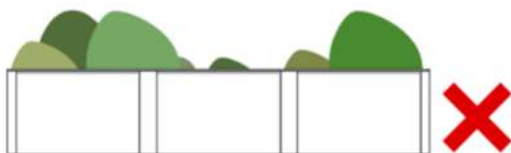
Egyes nem főút melletti tömbökben kialakult többlakásos társasházak esetén törekedjünk felújításkor egységes, tervezett homlokzati színezésre, mely illeszkedik a környezethez.

A területen anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a ém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

Kunhegyesen több kerítéstípussal is találkozunk. A településközpont területen egyes zárt sorú szakaszokon nincs kerítés, míg egyes közintézmények előtt épületek jellemzően a, áttört kerítésmezős kerítések. Ezek anyaghasználatára a falazott részeknél kő, téglavagy beton, a kerítésmezőknél pedig kovácsoltvas vagy fa a jellemző. A családházaknál javasoljuk az áttört kerítés építését, mert így jobban érvényesül az épület.

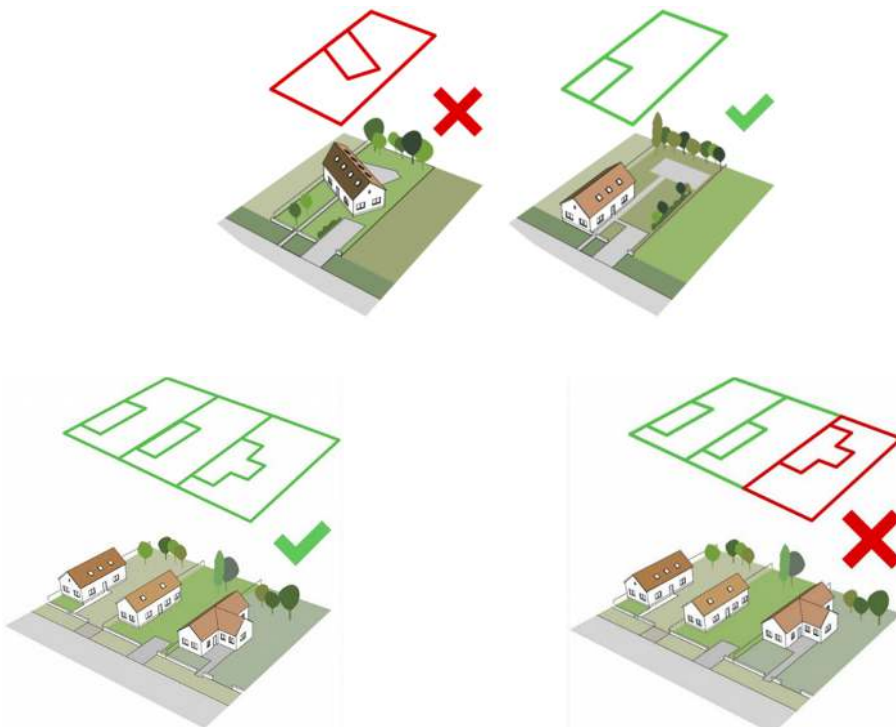
A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A településrészen a telepítés oldalhatáron álló, utcaszakaszokon belül közel azonos előkert mérettel, vagy anélkül. A fokozatos átépülés miatt vannak olyan utcaszakaszok, ahol az előkertes és előkert nélküli beépítés a jellemző. Ebben az esetben a helyi építési szabályzat előírásainak megfelelően történjen az épületelhelyezés a jövőben kialakuló egységesség létrehozása érdekében.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a földszintes, vagy földszint + tetőtérbeépítéses ház a jellemző, melyek mellett földszintes kockaház és földszintes modernebb épület is fellelhető. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

TETŐHAJLÁSSZÖG

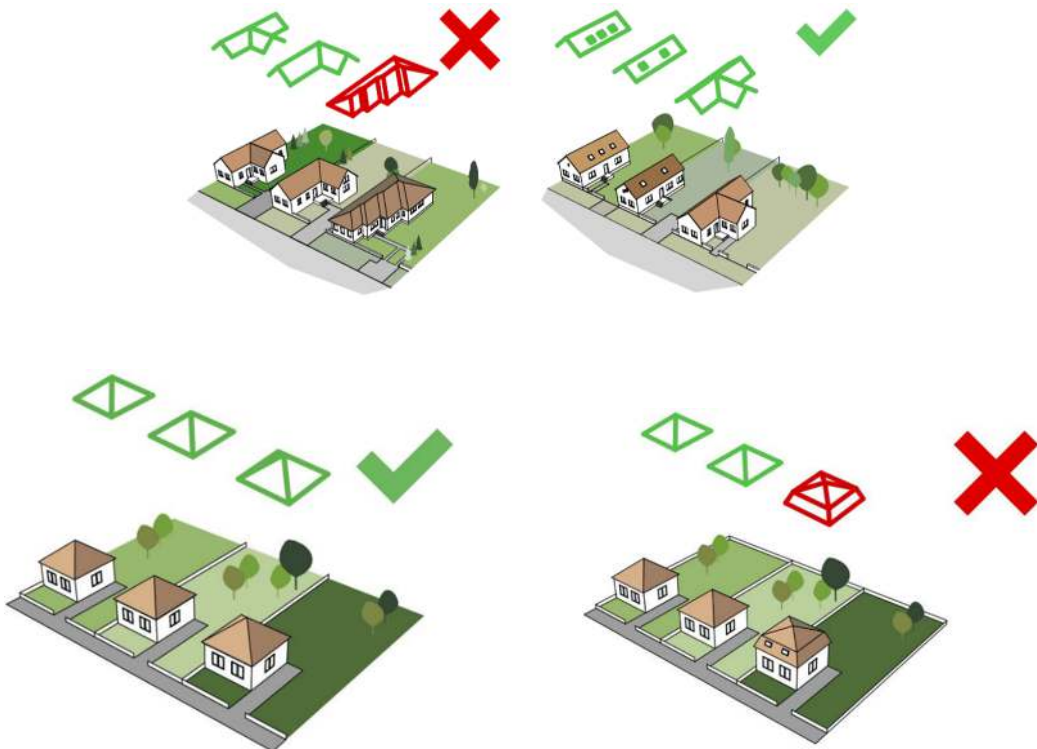

A településrész egyes utcaszakaszain régebbi építésű épületek vannak, melyek tetőhajlásszöge közel azonos. Utcán belül többféle tetőhajlásszöggel is találkozunk, nem jellemző a lapostető és nem épületek túl alacsony hajlásszögű tetővel épületek. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik. A magastetős épületek építése nemcsak településképi szempontból, de a hagyományok őrzése miatt is javasolt.

TETŐFORMA

A történelmi településrészen a tetőforma jellemzően utcára merőleges nyeregtető. Fellelhetünk azonban sáttortetős épületeket is.

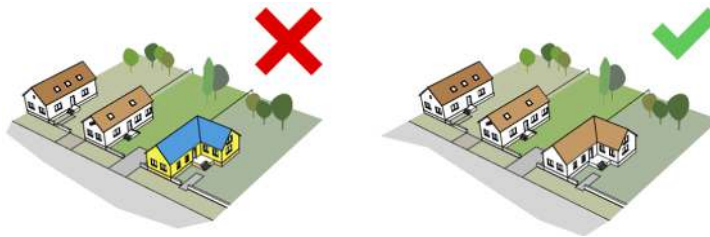
Utcaszakaszon belül igyekezzünk alkalmazkodni a már kialakult építési renchez.

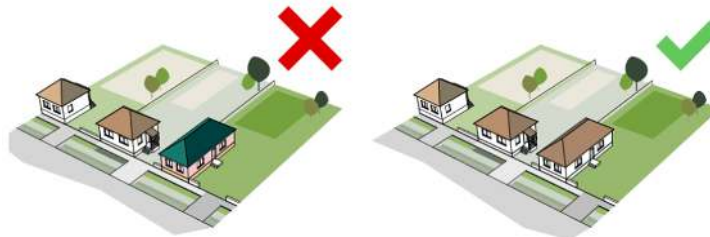

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat, leggyakrabban barna színben és világosabb pasztell színű, többféle színezésű falazat alakult ki, nem egyforma színekkel, de hasonló színvilággal. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát. Amennyiben erőteljesebb színt szeretnénk alkalmazni, azt csak díszítő jelleggel, nyíláskeretezések, homlokzati motívumok díszítésére használjuk és akkor is ügyeljünk az alap és kiegészítő szín harmóniájára és kettőnél több színt ne alkalmazzunk, mert zavarossá, túldíszítetté válik az épület.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjázat alkalmazását.

KERÍTÉS

A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt, falazott kerítés építését.

Az áttört kerítés láttatni engedi a kert szépségeit és megmutatja az épületet, ugyanakkor megfelelő szellőzést is biztosít.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

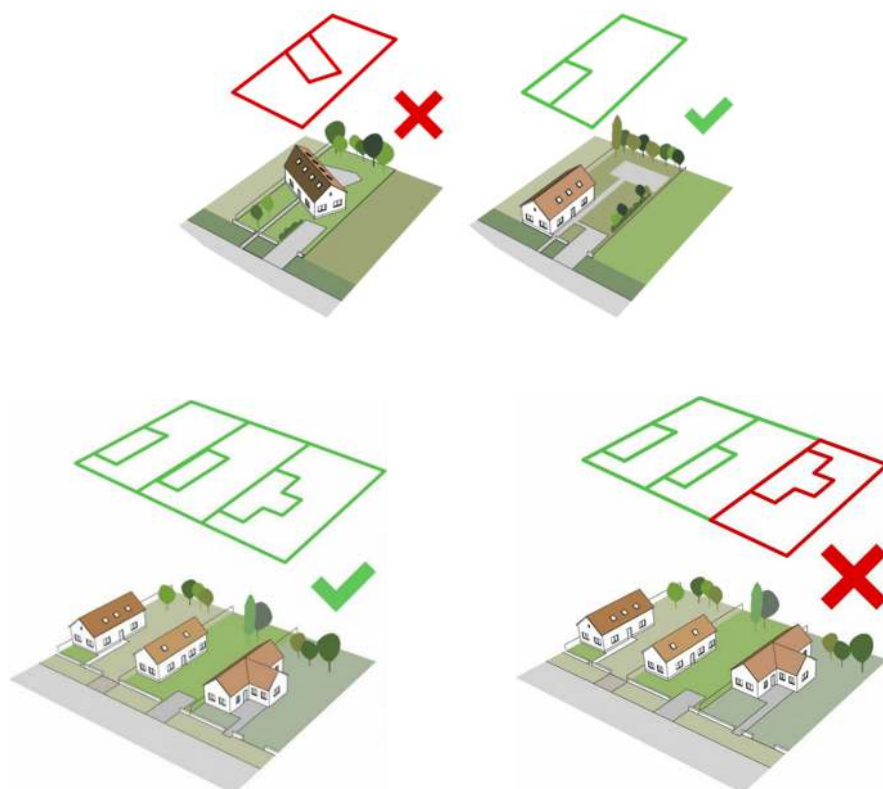
Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSRÉSZ

TELEPÍTÉS

A szabályos telekosztású részen a telepítés oldalhatáron álló, utcaszakaszokon belül azonos előkert mérettel, vagy anélkül. A területre az egységes telepítés a jellemző, melyet továbbra is őrizzünk meg.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A településrészen hasonló épületmagasságokkal találkozunk, a hagyományos földszintes, vagy földszint + tetőtérbeépítéses ház a jellemző, melyek mellett földszintes kockaház és földszintes modernebb épület is fellelhető. A meglévő épületek közé, mellé hasonló épületmagasságot javasolunk, mert a túl magas épület megtörné az utcaképet, túl hivalkodó lenne és esetlegesen a szomszéd telek benapozottságát is korlátozná.

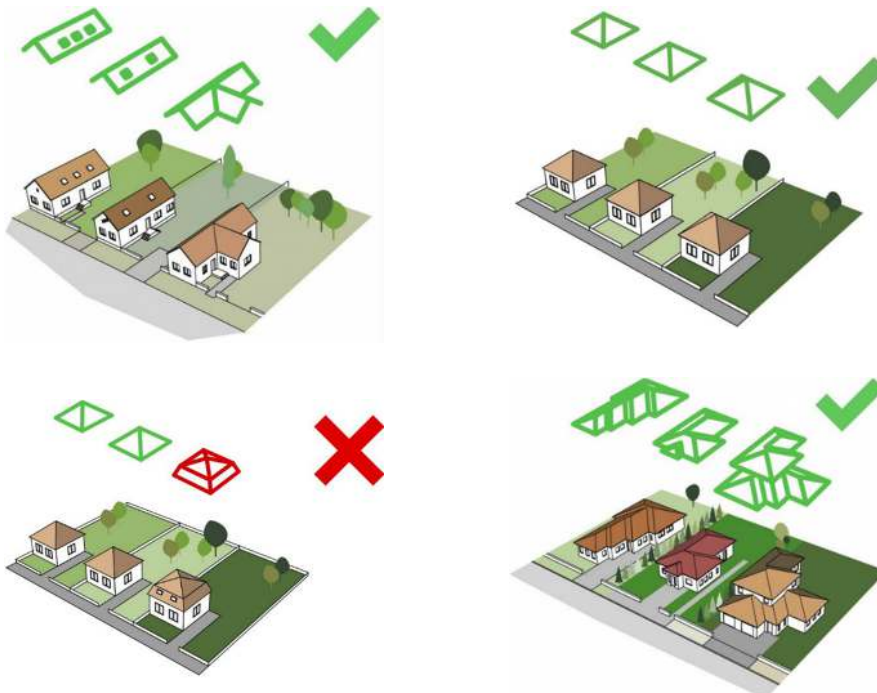
TETŐHAJLÁSSZÖG

A településrész egyes utcaszakaszain, sokszor utcáin az azonos időben kiosztott telkek közel egyidőben épültek be az adott kor stílusirányzata szerint, így sok helyen teljesen egységes utcakép jött létre azonos tetőhajlásszöggel. A területre nem jellemző a lapostető és a manzardtető. Javasoljuk továbbra is megőrizni ezt a településképet, a meglévő épületek közé a meglévőhöz igazodó tetőhajlásszög illik.

TETŐFORMA

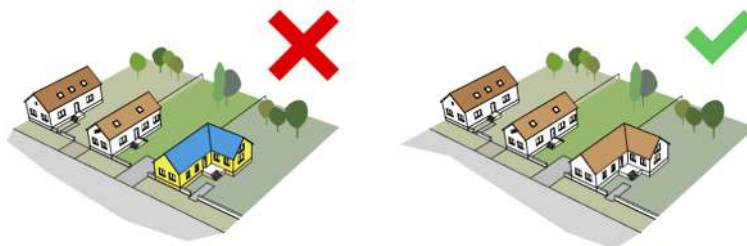
Az általános településrészen a tetőforma jellemzően utcára merőleges nyeregtető, sáttortető és találkozunk összetett tetőidommal is. Utcaszakaszon belül igyekezzünk alkalmazkodni a már kialakult építési renchez. Javasoljuk, hogy összetett tetőidomot akkor válasszunk, ha megfelelő hely, telekszélesség áll rendelkezésre ilyen típusú épület építéséhez. Igény esetén javasolt olyan terület kijelölése, melynek beépítése ilyen jellegű épületekkel történhet.

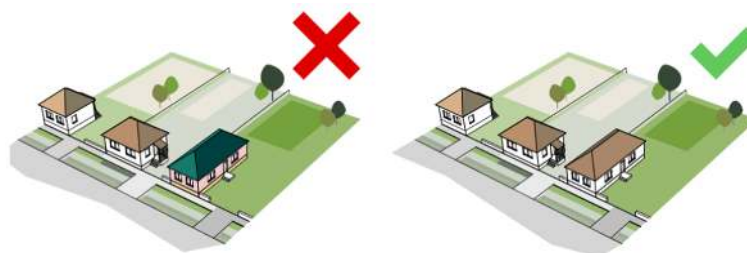

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

A településrészen jellemzően elütő színű sötétebb lábazat és világosabb, többféle színárnyalatú falazat. Kerüljük a neonos, rikító színek használatát. Amennyiben erőteljesebb színt szeretnénk alkalmazni, azt lehetőleg díszítő jelleggel, nyíláskeretezések, homlokzati tagolásoknál használjuk és akkor is ügyeljünk az alap és kiegészítő szín harmóniájára és kettőnél több színt ne alkalmazzunk, mert zavarossá, túldíszítetté válik az épület.

Anyaghasználat tekintetében jellemzően a vakolt, homlokzatfestett fal, vagy kőporozott fal, a természetes, natur cserép a jellemző. Kerüljük a fém anyagok, a kirívó színek, a fém héjazat alkalmazását.

KERÍTÉS

A településrészen az áttört kerítés a jellemző, amit továbbra is meg kell őrizni. Kerüljük a teljesen zárt, falazott kerítés építését.

Az áttört kerítés láttatni engedi a kert szépségeit és megmutatja az épületet, ugyanakkor megfelelő szellőzést is biztosít.

A falszerű, zárt kerítések nem elfogadhatók

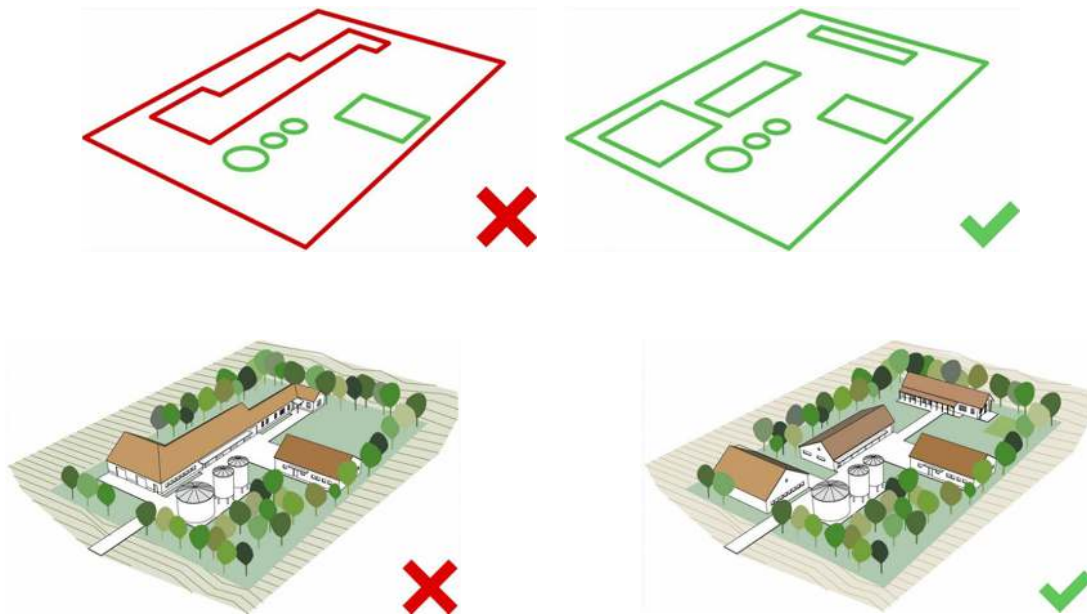
Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és
2/3-ad áttört résszel

GAZDASÁGI TERÜLETEK, MAJOROK, ÁLLATTARTÓ TELEPEK

TELEPÍTÉS

Gazdasági területen, ipari területek beépítésénél javasoljuk a szabadonálló épületelhelyezést.

Mezőgazdasági telephelyeknél, majoroknál szabadonálló, vagy majorszerűen csoportosított mezőgazdasági építmények elhelyezését javasoljuk illeszkedve a meglévő telepítéshez.

ÉPÜLETMAGASSÁG

Az ipari területeken az épületmagasság sok esetben technológia függvénye. Amennyiben műszaki lehetőség engedi, akkor vegyük figyelembe a környezetben lévő ipari épületek épületmagasságát és igyekezzünk ahhoz illeszkedni.

Majoroknál, állattartó telepeknél építmények megengedett legnagyobb magassága a kialakult hagyományoknak megfelelő legyen, mely alól kivételt képeznek a mezőgazdasági üzemi területeken létesülő technológiai építmények. Ezen építmények esetében az épület falazata, tetőzete tükröződő felülettel lehetőleg ne készüljön.

TETŐHAJLÁSSZÖG

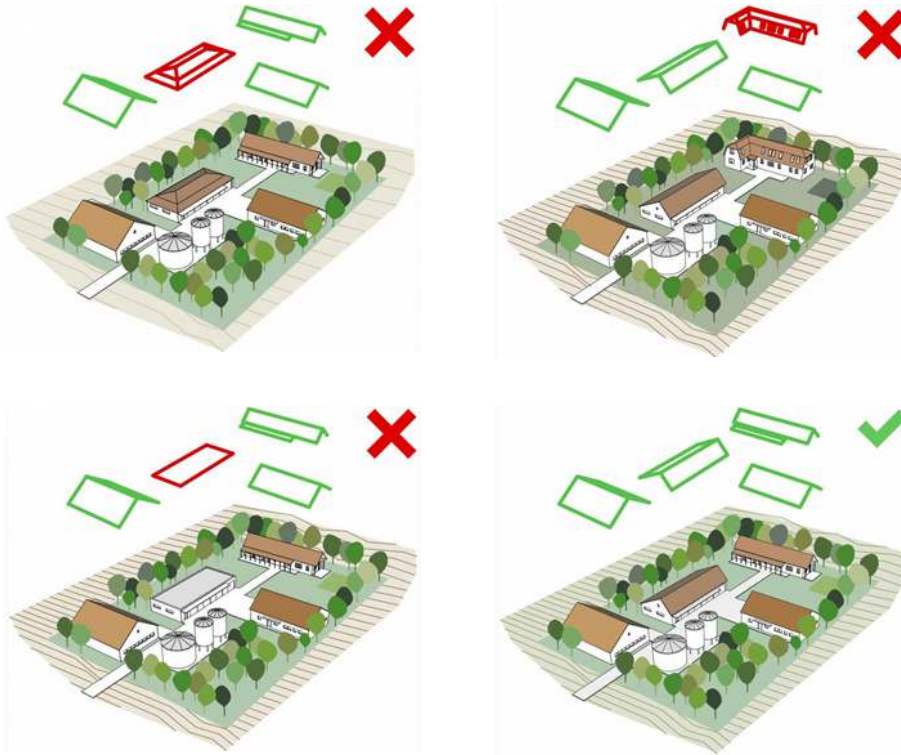
Az ipari területeken jellemző a csarnokszerű, lapostetős épület. Amennyiben a környezetben ilyen létesült, akkor illeszkedjünk a meglévőhöz, új telephelynél pedig lehetőleg magastetős épületeket építsünk, mely a tájra jellemzőbb.

Tetőhajlásszög tekintetében a majoroknál nem javasoljuk a lapostető alkalmazását és a meglévő, hagyományosan a tájba illesztett épületek tetőhajlásszögéhez igazodjunk.

TETŐFORMA

Ipari létesítményeknél, amennyiben magastetősek lehetőleg nyeregtetőt válasszunk. Az egyszerű nyeregtetős épületek illeszkednek az alföldi tájba. Az összetett tetőidomot, a manzard tetőt kerüljük, mert tájidegen

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Ipari épületeknél kerüljük a neonos, rikító színek alkalmazását, lehetőleg hagyományos színvilágot kövessünk, mert a túl élénk szín a környezetbe való illeszkedést nem szolgálja.

Tájképet zavaró építménynek számítanak és nem javasoljuk elhelyezni azokat az építményeket, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől, a tájból erőteljesen elütnek.

A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományostól eltérő színű tetőfedő anyagok használata, ezért lehetőleg kerüljük ezeket.

Javasolt az épületek homlokzati képében a fehér, vagy a tájban hagyományosan alkalmazott világos színű homlokzati megjelenés.

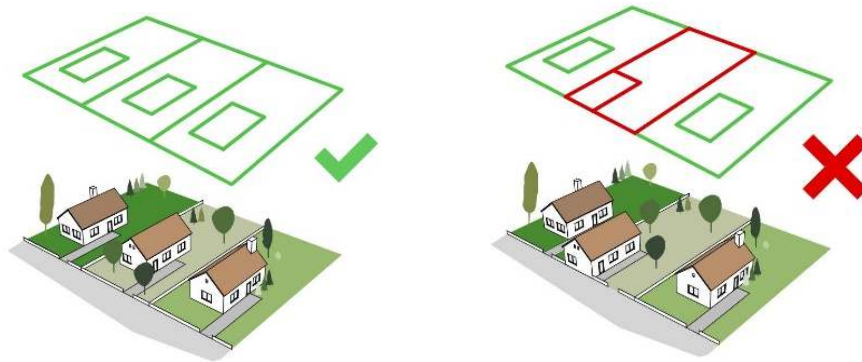
A héjazat színének válasszuk a cserépszínű, barna vagy szürke színárnyalatot.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK, KISKERTEK

TELEPÍTÉS

A területen jellemzően szabadonálló beépítés alakult ki. Javasoljuk továbbra is megtartani ezt a telepítési módot.

ÉPÜLETMAGASSÁG

A területen jellemző a földszintes gazdasági célú épület. Nem kívánatos ennél magasabb épület építése, mert a funkcióját be tudja tölteni.

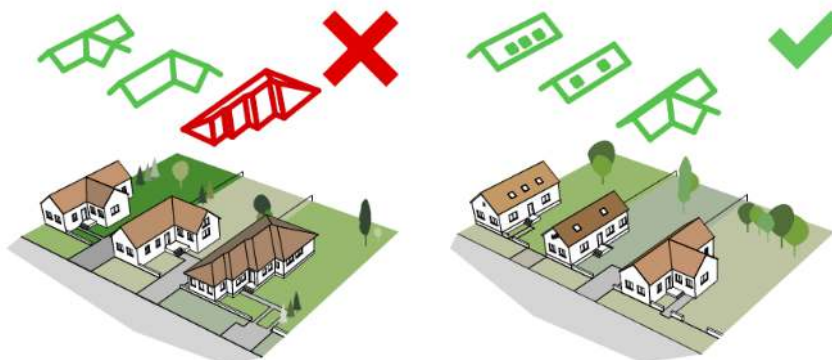
TETŐHAJLÁSSZÖG

Jellemzően 40-50 fokos tetőhajlásszögek alakultak ki. Nem jellemző a lapostető és mediterrán tető éppúgy, mint az alpesi meredek tetőhajlásszög.

TETŐFORMA

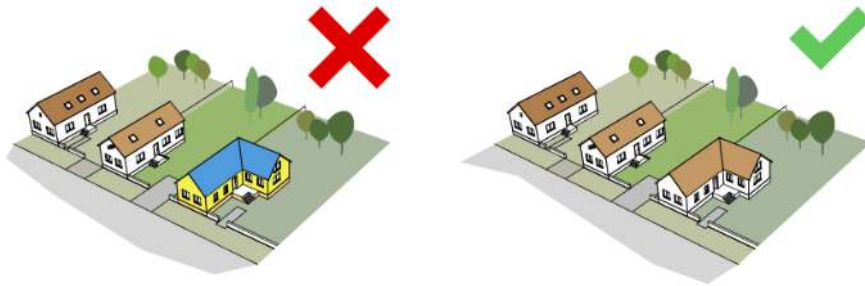
A településrésze az egyszerű, jellemzően utcára merőleges gerincű, falazott oromzatú tető a jellemző. Javasoljuk továbbra is megőrizni és követni a tetőformát.

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNVILÁG

Jellemzően natúr színvilág alakult ki világosabb színű falazat, nem hívalkodó színekkel. Kerüljük a túl élénk, rikító színek használatát.

KERÍTÉS

A településrészen jellemzően drótfonatos kerítések létesültek, több helyen természetes növényáv választja el egymástól a telkeket.

Javasoljuk az áttört kerítés alkalmazását, a természet mindinkább olvadjon össze a kerttel és csak jelzésértékű legyen a kerítés. Az áttört kerítés segít megmutatni a kert szépségeit.

Áttört kerítés eltakarása nem szerencsés

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés

A falszerű, zárt kerítések nem jellemzők és nem elfogadhatók. Javasoljuk a természetes telekhatárok megőrzését, kialakítását.

ÉPÜLETRÉSZLETEK

Kunhegyesen a település történelmi múltjával, megőrzött értékeivel, az új épületek egyediségével nagyon sok olyan építészeti részletet felfedezhetünk, amelyek megőrizendők, vagy éppen követendő minták lehetnek.

TORNÁCOK

Kunhegyesen számos olyan népi építészeti alkotás, régi lakóház található, amely a régi épületek jellegzetes karakteri elemeit, így a tornácokat őrzik. A település népi építészetére a tornácos épület volt a jellemző, falazott vagy fa oszlopos alátámasztással, több esetben szépen faragott fa felső támasztékkal. Fellelhetők a településen a kunságra jellemző ikeroszlopos házak is.

Javasoljuk a tornácok megőrzését, új épület építése esetén pedig a népi építészet egyes elemeinek átvételét. A tornácoknak nemcsak esztétikai, épület díszítő szerepe volt, de télen a nagy hideg, nyáron a meleg ellen védtek.

ABLAKOK

Sokszor mondják az ablak a ház „szeme”. Elképzelhetetlen a ház ablak nélkül, amely egyszerre jelenti a világosságot, a fényt, a kapcsolatot a külvilággal. Az ablakok is fejlődéstörténeten mentek át, az idők alatt sokat változtak.

Kunhegyesen megtaláljuk a régi típusú egyszerű kétszárnyú ablakokat, a díszített, osztott háromszárnyú ablakot és a modernebb nyílászárókat is.

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt, tömör épülettömeget ezzel nyitjuk meg, ez teremt kapcsolatot a külvilággal.

Javasoljuk a ház tömegéhez és színvilágához megválasztani a nyílászáró színét, mert így egy harmonikus külső homlokzat alakul ki. Régi épületek felújítása, átalakítása esetén lehetőleg őrizzük meg, újítsuk fel az eredeti ablakokat, vagy annak tönkremenetele esetén az eredetihez hasonlót gyártassunk, visszaállítva így az épület egykori arculatát.

Az utca homlokzaton érdemes a sötétítés és napvédés módját is jól megválasztani, mert egy- egy spaletta, redőny, zsalugáter a ház dísze lehet.

AJTÓK

Az ajtók a külvilággal való kapcsolatot jelentik, ugyanakkor szimbolikus jelentésük is van. Közterületről látható ajtókkal csak az utcai vagy oldalhomlokzaton találkozunk, azonban gyakran a hátsókert felé is van kijárat. Kunhegyesen nagyon jellemzőek azok a zárt tornácvégek, melyek jellegzetesen félköríves záródásúak és ebbe a nyílásba van beépítve az ajtó. Jellemzően a családiházak egyszárnyú, míg a közintézmények kétszárnyú ajtóval épültek. Találunk az egyszerű ajtó mellett díszített ajtókat is.

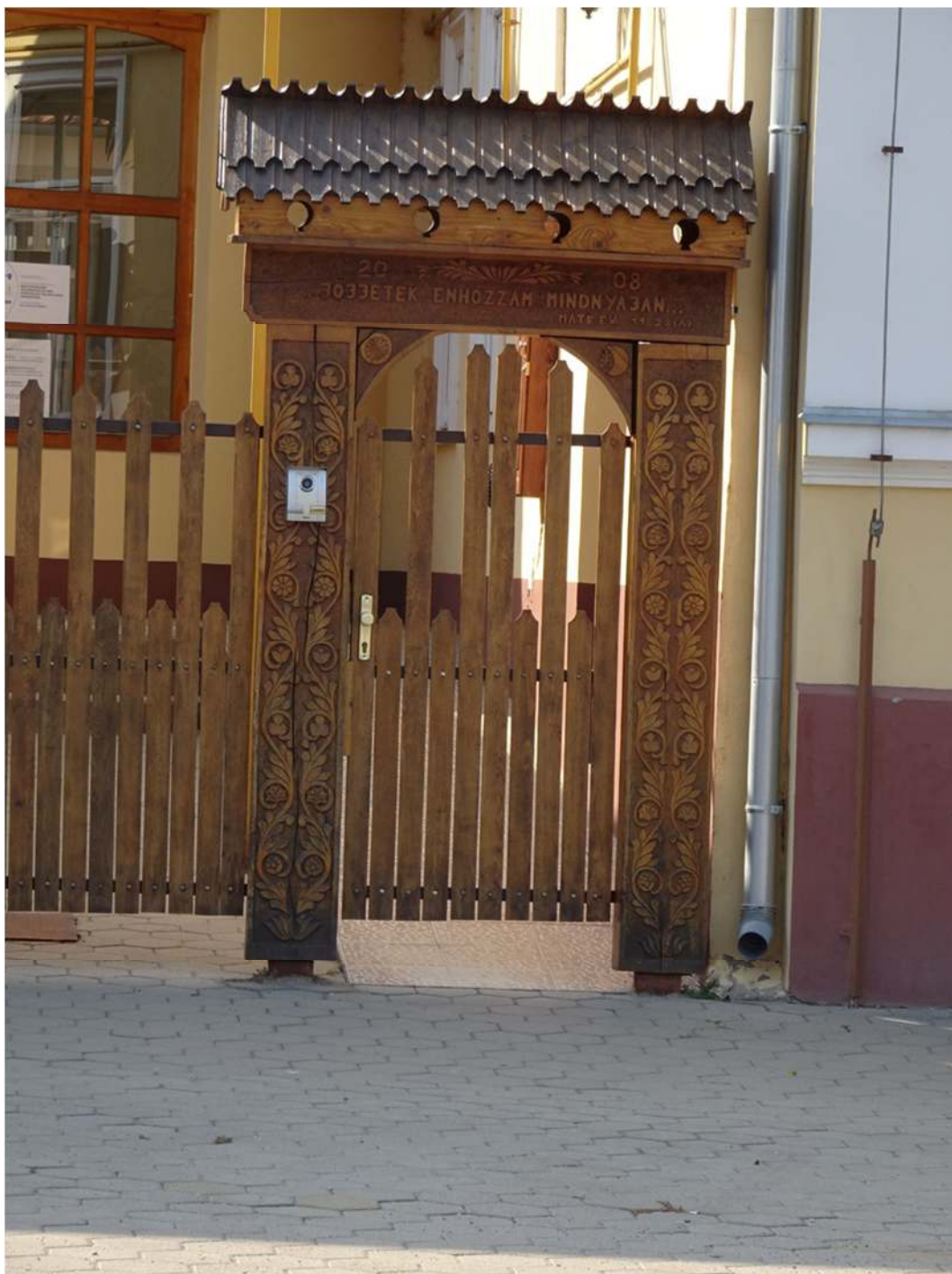

KAPUK

Kunhegyes épületeire jellemző a kapu és a hagyományőrzés miatt nagy jelentősége van a kunkapunak, melyek számozva találhatóak a városban.

A zárt tornácvégek hagyományos bejárataival több helyen találkozunk.

A kunkapu erre a tájra jellemző, díszített oszlopainak mintázatai több jelentéssel bírnak. A kapu jellegzetessége, hogy a kiskapu, a bejárat fából készül, a kapu fölé magasodó tetőzet alatt általában áldás, vagy a Kun miatyánkból részlet olvasható. A kapufélfán lévő szemek egyszerre őrzők. Egyes kunkapunál a kapufélfán az életfa, a kapuzat fölötti tetőn pedig stilizált kunsági bajusz motívum található.

Kunhegyesen a faragott, díszes kapuk és kerítések a települést gazdagítják, a népi iparművészet kiemelkedő alkotásai, egyedi motívumaik régmúltból származó jelképek. Nagyon fontos ezeknek a kapuknak a megőrzése az utókor számára.

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Kunhegyesen a régi épületek jellemzően fehérre meszeltek voltak, majd később, jellemzően az 1960-as évektől elterjedt a kőporozás és ezzel együtt színesebbek lettek az épületek.

RÉSZLETEK

Az épületek díszei, értékei a részletek, melyek egy-egy ablakkeretezést, vagy éppen nyílászáró részletet, oromzati deszkát, tetőfedést, téglakötést jelentenek. Ezek nélkül a részletek közül az épület egy lenne a sok közül, de ezek az apró díszítések teszik igazán egyedivé a házakat.

Kunhegyesen igen sok szépen faragott kapufélfával, oromzattal, tornácelemmel találkozunk, melyek egyrészt hajdani mesterek munkái, azonban a városban élő fafaragó népi iparművész, Czupp Pál több munkáját is felfedezhetjük.

KERÍTÉSEK

A kerítések Kunhegyesen sokfélék, azonban utcán belül magasságuk közel azonos. A régi korokból fennmaradt kerítések a lécs vagy deszkakerítések, melyek jellemzően zártabbak. Több helyen találkozunk díszes faragású fa kerítésekkel, és a fém kerítésmezős típusok is gyakoriak. Kerítésünk lehetőleg áttört, az épülethez illő színvilágú és a szomszédos kerítésekhez alkalmazkodó magasságú legyen.

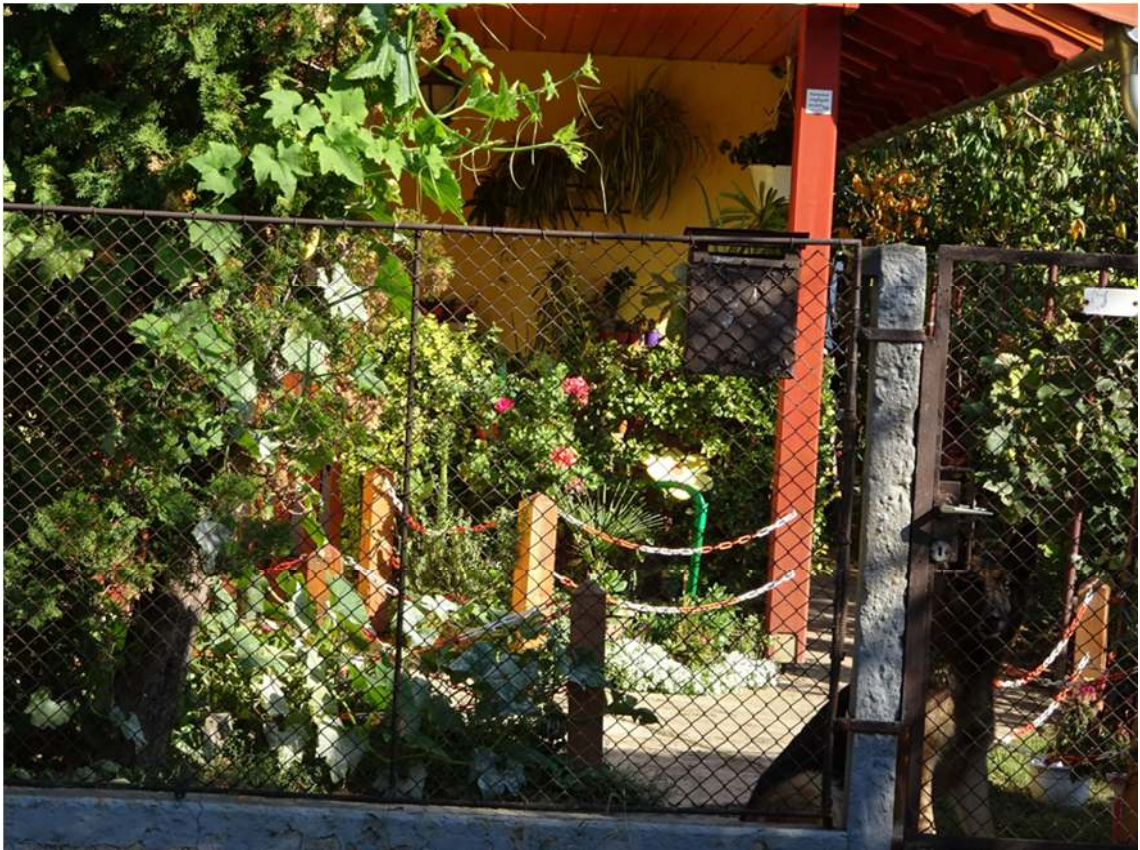

KERTEK

A belterületen a központi részen a rendezett, virágos előkertek dominálnak, melyek sokszor a közterületi zöldterületekkel egységet képeznek. A külsőbb családiházas részeken a kerthasználat tekintetében találkozunk pihenő és veteményeskerttel is. Kertünk művelésénél törekedjünk a harmóniára, legyen esztétikus, rendezett a kert kialakítása.

5.2 KÖZTERÜLETEK TELEPÜLÉSKÉPI ÚTMUTATÓJA

UTCÁK, TEREK

Kunhegyes közterületei rendezettek virágosak. Sok helyen a lakók, vagy ott működő vállalkozások rendezik a közterületeket, melyek dekoratív díszítőelemei az utcaképnak. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, jellemző homlokzatmagassághoz, tetőformához. A közterületi zöldfelületek kialakításánál vegyük figyelembe a közlekedésbiztonságot, inkább talajtakaró növényzetet válasszunk.

A rendezett utcakép a település dísze. Nagyon fontos a gondozott utcák, terek látványa, mert ettől élhető és szerethető egy település. Gondosan válogassuk ki és ápoljuk az utcákon, tereken lévő növényzetet, mert ez egyúttal az ott lakók környezetük iránti igényességét is jelenti.

Egy – egy ízlésesen beültetett közterületi virágláda, rendezett zöldfelület teljesen megváltoztatja az utca, a teresedés képét és rendezett településképet eredményez.

6. JÓ PÉLDÁK: ÉPÜLETEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK, KERÍTÉSEK, KERTEK, ZÖLDFELÜLETEK

ÉPÜLETEK

Azokat az épületeket soroljuk a teljesség igénye nélkül a jó példák közé, ahol a homlokzati arányok, az utcaképbe illesztés, a nem riktó színhasználat, a rendezett előkert és közterület, valamint kerítés egysége egy harmonikus, rendezett képet mutat. Nemcsak új épület építése esetén, hanem felújításnál, átépítésnél, bővítésnél figyeljünk oda, hogy utcaképbe illő színvilágot válasszunk.

Bizonyára több épületnél vannak olyan apró részletek, melyeket még finomítva szebbé, harmonikusabbá tehető a településkép.

Apróbb odafigyeléssel, jó ötletekkel még szebbé és vonzóbbá tehető a településkép.

Nemcsak a magánházak, de az intézmények is lehetnek környezetbeillők, esztétikusak és Kunhegyesen sok szép példát látunk erre.

7. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK, REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Kunhegyesen a sajátos építményfajtákhoz soroljuk a reklámhordozókat, a közterületi hirdetőfelületeket.

Ugyancsak ide soroljuk azokat az építményeket, melyek a településre jellemzők, a településképhez tartoznak.

A közterületi hirdetőfelületek, tájékoztató táblák legyenek informatívak, ugyanakkor a neonos színeket, a villódzó táblákat kerüljük.

Javasoljuk, hogy az információs táblák egységesek legyenek és lehetőleg természetes anyagból készüljenek.

A településen lévő üzletek elengedhetetlen tartozékai a reklámtáblák és cégérek, melyek akkor a legjobbak, ha nem hivalkodóak ugyanakkor figyelemfelhívóak.

A településen egyszerű kivitelű, egységes buszmegállók kerültek elhelyezésre.

A település közterülete egy-egy jól megválasztott utcabútorral, buszmegállóval, díszkúttal, emlékművel szebbé, otthonosabbá, egyedivé tehető. Ügyeljünk arra, hogy a közterületi utcabútorok is jellegükben, anyagukban, színükben hasonlóak legyenek, mert így biztosítottá válik az összhang.

Az utóbbi időben tért hódítanak a megújuló energiahasznosítás műtárgyai, így a napelemek is. Jó példa amikor a tetőfelületnek csak egy részét borítják be, és nem zár be szöveget a napelem a tetővel, hanem tetősíkból fektetett kivitelű.

Az utóbbi időkből egyre inkább elterjed a klíma használata, melynek kültéri egysége elhelyezésénél lehetőleg oldalhomlokzatra tegyük, hogy ne utcaképi elemet képezzen. Ugyanígy műszaki lehetőség szerint próbáljuk a parabolaantennát is lehetőleg takartan elhelyezni.

A település külterületén óriásplakátok elhelyezése nem megengedett. A külterületen a tájékoztató, idegenforgalmi táblák kialakítása legyen egységes, lehetőleg fából készüljön és a tájékoztatás ne legyen kirívó, csak figyelemfelkeltő. Világító táblákat ne alkalmazzunk, mert tájjidegen és megzavarja a környék állatvilágát.

Kunhegyes településarculatának megőrzése során vegyük figyelembe a meglévő épített és természeti értékeket, azok környezetét, melyek meghatározzák a településképet.

Új épület építése vagy felújítás során javasoljuk a kézikönyv átlapozását és a jellegzetes karakterek megőrzését, az utcakép figyelembevételét és az építészeti ajánlások megfontolását

Megrendelő:

Kunhegyes Város Önkormányzat Képviselő – testülete

Készítette:

*Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.
Kiszelovics Ildikó településmérnök, városépítési, városgazdasági szakmérnök*

Főépítész:

Kiszelovics Ildikó

Felhasznált irodalom:

- *Kunhegyes Város honlapja*
- *Adatok Szolnok Megye Történetéből (Szolnok Megyei Levéltár kiadványa)*
- *Hatályos településrendezési terv vizsgálati és alátámasztó munkarésze (tervező: Kiszelovics és Társa Településtervező Kft.)*
 - *Helyi értékvédelmi vizsgálat*
- *TAK egyeztető felület építészeti útmutató ábrái (Lechner Tudásközpont)*
 - *Magyarország mintá településképi arculati kézikönyv*

A fényképfelvételek:

2017. július - szeptember hónapban készültek

Készült:

2017. október - december hó